

วารสารสหวิทยาการ มนุษยศาสตร์ศึกษา

Interdisciplinary Journal of Humanities
Studies

ISSN: 3057-1693(online)

Interdisciplinary Journal of Humanities Studies Vol.2 No.1
(January – April 2026)

วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์ศึกษา

(Interdisciplinary Journal of Humanities Studies) (IJHS)

ISSN:3057-1693(Online)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม – เมษายน 2569

วัตถุประสงค์และขอบเขต

1.วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์ศึกษาเป็นวารสารวิชาการ วารสารมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ ที่เป็นความคิดริเริ่มใหม่ วารสารเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่แตกต่าง หลากหลาย ไม่จำกัดแนวคิด อุดมการณ์ มุมมองฯ วารสารเน้นประเด็นที่ถกเถียงในสังคมทั้งปัญหาในอดีต ปัจจุบัน อนาคต ของปรากฏการณ์ทั่วโลก อันเป็นแนวทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกันในสังคมอย่างสันติและยั่งยืน โดยวารสารเป็นสื่อกลางในการนำเสนอต่อสังคมให้แก่ประชาชนทั่วไป นักวิจัย นักวิชาการ อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และประชาชนผู้สนใจทั่วไป

วารสารเน้นการใช้องค์ความรู้หลายสาขาวิชา หลายศาสตร์หรือหลายอนุศาสตร์ มาผสมผสานใช้ในการวิเคราะห์ วิจัยและสังเคราะห์ขึ้นเป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมหรือมนุษย์ในด้านใดด้านหนึ่ง โดยศึกษาเกี่ยวกับสถานะของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การปรับตัวของมนุษย์ในสภาพแวดล้อมต่างๆ การศึกษาเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม ภาษาศาสตร์ วรรณคดี วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ครอบครัว การเมือง โบราณคดี ประชญา ศาสนา คติชนวิทยา ดนตรี ทัศนศิลป์ นิเทศศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ ศิลปะการแสดง การท่องเที่ยวบรรณารักษศาสตร์ มานุษยวิทยาฯลฯ

2.บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2-3 ท่าน วารสารสังคมศาสตร์ไทยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของทุกบุคคล แม้เป็นบทความในลักษณะวิพากษ์ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

3.ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ นั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

4.วารสารไม่มีนโยบายเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ในทุกขั้นตอนในขณะนี้

กำหนดการเผยแพร่

วารสารได้เริ่มจัดทำและตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2568 ได้เริ่มจัดทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยจะมีการเผยแพร่ระบบออนไลน์เพียงช่องทางเดียว ตั้งแต่ พ.ศ.2568 หมายเลข ISSN: 3057-1693 (Online) โดยวารสารมีนโยบายกำหนดกระบวนการพิจารณาบทความให้เสร็จภายใน 30 วันและบรรจุบทความนั้นขึ้นสู่วารสารทันทีที่เสร็จกระบวนการพิจารณาบทความ

วารสารมีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม- เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม- กันยายน

ฉบับที่ 3 เดือนตุลาคม- ธันวาคม

เกี่ยวกับวารสาร

วารสารรับพิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความที่ได้รับการพิจารณา ลงตีพิมพ์จะต้องมีสาระที่น่าสนใจต่อสังคม หรือเป็นปัญหาที่ถกเถียงในสังคม หรือวิาทะในสังคม โดยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ บทความอาจเป็นมุมมองสังคมใหม่ อาจเป็นองค์ความรู้ใหม่ หรือนำเสนอองค์ความรู้เดิม ในมุมมองใหม่ และไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน รวมถึงไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ ในวารสารอื่นใด

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

การส่งบทความต้องจัดพิมพ์ตามรูปแบบที่กำหนด และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ จึงจะได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร บทความที่วารสารรับพิจารณาตีพิมพ์แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1) บทความวิชาการ (Academic Articles) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่ เป็นงานเขียนวิชาการซึ่งมีการวิเคราะห์ประเด็นตามหลักวิชาการ บทความมีการสำรวจวรรณกรรมและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อสนับสนุนและสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ บทความมีเนื้อหาเน้นหนักไปในด้านวิชาการ เสนอความคิด วิทยาการใหม่ หรือเป็นการตีความ ค้นคว้าหาข้อเท็จจริงที่แปลกใหม่ของสังคมมาเสนอต่อผู้อ่าน

2.) บทความวิจัย (Research Articles) เป็นบทความที่นำเสนอผลการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ และได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย บทความประกอบด้วย ชื่อเรื่อง รายละเอียดผู้เขียน บทคัดย่อ และเนื้อหาซึ่งประกอบไปด้วย บทนำ วิธีการวิจัย ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ สมมติฐาน(ถ้ามี) ขอบเขตการ วิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย สรุปและข้อเสนอแนะ และบรรณานุกรม

3.) บทความปริทัศน์ (Review Articles) เป็นบทความที่เขียนจากการรวบรวมความรู้ในเรื่องที่น่าสนใจในปัจจุบันเรื่องใดเรื่องหนึ่งผ่านกระบวนการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และ/หรือวิจารณ์ เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในมุมมองใหม่ บทความประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา วิจารณ์ สรุป และบรรณานุกรม

4.) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Reviews) เป็นบทความเขียนเล่าเรื่องและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งโดยเจตนาจะแนะนำหนังสือเล่มนั้นให้ผู้อ่านรู้จัก โดยให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสืออย่างสมบูรณ์ รวมถึงประเภทของหนังสือ ขอบเขตเนื้อหา คุณลักษณะพิเศษหรือข้อเด่นของหนังสือ บทความกล่าวถึงการประเมินคุณค่า แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลว่ามีค่าควรอ่านหรือควรจัดหา เหมาะสมกับผู้อ่านกลุ่มใด มีการเปรียบเทียบกับหนังสือเล่มอื่นในประเภทเดียวกัน โดยผู้วิจารณ์ควรมีความรู้ในสาขาที่วิจารณ์ ควรระบุชื่อหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจารณ์เพื่อใช้พิจารณาความน่าเชื่อถือของบทวิจารณ์

เจ้าของ

ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา (Center for Social Science Studies)

เลขที่ 78/1 หมู่ 9 ต.บ่อพลอย อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี 71160

โทร.081-8437249

อีเมล : thaicosocialscience@gmail.com

เฟซบุ๊ก: ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

นางสาวสุวรรณา ขจรไพศาล

อีเมล: thaicosocialscience@gmail.com

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นายสมชาย ขจรไพศาล

อีเมล: thaicosocialscience@gmail.com

กองบรรณาธิการ

พระศุภกิจ สุปญโญ,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อีเมล:suphakitsupanyo@gmail.com

ดร.เนียรุช เนืองวัง

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

อีเมล:neeranuchneangwang@gmail.com

ดร.พิชญ์ โหระกุล

สภานายความแห่งประเทศไทย

อีเมล:pitsanuyorakul@gmail.com

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความ (Peer Review)

พระครูสิริกาญจนารักษ์,ดร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อีเมล:sirikarnchanaphirak@gmail.com	
พระวิสุทธิพงษ์เมธี ,ดร	มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อีเมล:wisutthipongmethee@gmail.com	
พระมหาบุญรอด มหาวีโร , ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อีเมล:boonrawdmahaveero@gmail.com	
ดร.สุนทร สุวรรณพร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อีเมล:sunthornsuwannaporn@gmail.com	
ดร.กนกวรรณ ปรีดีเปรม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อีเมล:kanokwanpreeprem35@gmail.com	
ร.ศ. ดร.ชุตินา มุกสิกานนท์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อีเมล:chutimamug1950@gmail.com	
ผ.ศ.ดร.นิพนธ์ ฐานะพันธ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อีเมล:niponta1952@gmail.com	
ผ.ศ. ดร. ปาณุกัญญ์ เจิมพิพัฒน์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อีเมล:panudgun@gmail.com	
ผ.ศ.ดร. ณัฏพิชา วโรตมอติพัฒน์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อีเมล:nadpiccha2014@gmail.com	
ผ.ศ. ดร. รัชฎา ภูแรง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อีเมล:ratchada393@gmail.com	
ดร.เฉลียว นครจันทร์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อีเมล: chaliao1419@gmail.com	
ดร.ภูวนัย เพชรไพล่	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อีเมล:phuwanaiPETPAI@gmail.com	
ดร. พร้อมพล พระพรหม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อีเมล:phomphon1981@gmail.com	
ดร. จินดา ทับทิมดี	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อีเมล:jindatubtemdee@gmail.com	

สารบัญ

บทบรรณาธิการ.....	ก
ภาษา ภาพและความเกลียดชัง: การวิเคราะห์วาทกรรมสื่อไทยในสถานการณ์ชายแดนไทย กัมพูชา.....	1-18
การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในชุมชนชนบทในประเทศไทยยุคใหม่ :	
การวิเคราะห์ผลกระทบต่องิิชีวิตและความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนชนบท.....	19-31
The United States Moves Across the Pacific	32-41
ศาสนาและความเชื่อพื้นบ้านในอินโดนีเซีย: การผสมผสานระหว่างศาสนาอิสลามและ	
ความเชื่อพื้นเมือง.....	42-52
ภาคผนวก.....	53

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์ศึกษาฉบับนี้ โดยกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณากลับกรองเพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความก่อนการตีพิมพ์ให้เกิดคุณภาพสูงสุด โดยในฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิชาการ 2 บทความ บทวิจารณ์หนังสือ 1 บทความ บทความวิจัย 1 บทความซึ่งทางกองบรรณาธิการได้มีการคัดเลือกมานำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเชิงสถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันคือ

นายพรชัย กิจบำรุง ในบทความ ภาษา ภาพและความเกลียดชัง: การวิเคราะห์วาทกรรมสื่อไทยในสถานการณ์ชายแดนไทย กัมพูชา เห็นว่า กลวิธีภาษา เช่น การใช้คำเปรียบเปรย เสียดสี และการระบุชาติพันธุ์ รวมถึงภาพและสัญลักษณ์ เช่น สีเข้ม รูปภาพความรุนแรง และมีเชิงเสียดสี ช่วยเสริมอารมณ์เชิงลบและตอกย้ำแบบแผนเดิมของฝ่ายตรงข้าม การประเมินผลกระทบต่อผู้รับสารเผยให้เห็นว่าข้อความและภาพเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนชายแดน ลดความเชื่อมโยงของชุมชน และเพิ่มความตึงเครียดระหว่างไทย-กัมพูชา การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับบริบทสากลชี้ว่า กลวิธีทางภาษาและ การประมวลผลหลากหลายแบบ มีลักษณะร่วมกับต่างประเทศ แต่สะท้อนบริบทประวัติศาสตร์และสังคมของชายแดนไทย-กัมพูชา บทความเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อจัดการ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ได้แก่ การสร้างกรอบการสื่อสารที่เป็นกลาง การจัดการภาพและสัญลักษณ์ในสื่อ การพัฒนาความรู้ด้านสื่อแก่ประชาชนชายแดน การออกแบบมาตรการร่วมระหว่างรัฐ และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

น.ส.อารี แก้วบุรี จากบทความ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในชุมชนชนบทในประเทศไทยยุคใหม่: การวิเคราะห์ผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนชนบท ที่พบว่า ภาพรวมของชุมชนชนบทไทยในอดีต ซึ่งมีลักษณะการดำเนินชีวิตที่ยึดโยงกับธรรมชาติ ความเชื่อพื้นถิ่น และโครงสร้างครอบครัวขยาย ก่อนเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันที่เกิดจากอิทธิพลของทุนนิยม เทคโนโลยี และการย้ายถิ่น บทความวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกและชุมชน ทั้งในด้านอาชีพ ค่านิยม การบริโภค และบทบาทของวัยรุ่นกับผู้สูงอายุ รวมถึงผลกระทบต่อระบบความเชื่อ เช่น การลดบทบาทของศาสนา พิธีกรรม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดั้งเดิม โดยใช้กรณีศึกษาชุมชนภาคอีสานเป็นตัวอย่างในการชี้ให้เห็นถึงพลวัตภายในของการเปลี่ยนแปลง อันประกอบด้วยทั้งการยอมรับ การปรับตัว และการต่อต้านแบบสร้างสรรค์ ข้อค้นพบชี้ว่า ชุมชนมิได้เป็นเพียงผู้รับผลกระทบ หากแต่เป็นผู้กระทำที่มีความสามารถในการนิยามและต่อรองอัตลักษณ์ของตนเองอย่างหลากหลาย

Juan Miguel U. Palero นักวิชาการอิสระจากฟิลิปปินส์ในบทความวิจารณ์หนังสือเรื่อง **The United States Moves Across the Pacific** สรุปว่า สหรัฐอเมริกาในฐานะมหาอำนาจทางภูมิรัฐศาสตร์ที่โดดเด่นในศตวรรษที่ 21 นั้น ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า เพื่อให้เข้าใจบทบาทปัจจุบันของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก การวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งของ Latourette เกี่ยวกับวิวัฒนาการของสหรัฐอเมริกาจากผู้เริ่มต้นหลังจากได้รับเอกราช ซึ่งใช้ความปรารถนาที่จะมองหาพันธมิตรทางการค้าเป็นก้าวแรกในการสำรวจบทบาทของตนในบริบทของเอเชีย ไปสู่การเติบโตเป็นผู้เล่นที่ประสบความสำเร็จในการบูรณาการอำนาจและนโยบายเพื่อใช้เป็นวิธีการแสดงอิทธิพลที่เพิ่มขึ้นในเวทีโลก ซึ่งส่งผลให้เกิดภาระผูกพันที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเป็นอันตรายต่อความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในเอเชีย โดยสรุปแล้วแม้ว่าหนังสือของลาตูเรต์จะตีพิมพ์ในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 แต่เนื้อหาสำคัญยังคงมีอิทธิพลและปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศในเอเชียบางประเทศที่กล่าวถึงในหนังสือในปัจจุบัน

นายธนา จันท์ศรีสุริยา ในบทความเรื่อง **ศาสนาและความเชื่อพื้นบ้านในอินโดนีเซีย: การผสมผสานระหว่างศาสนาอิสลามและความเชื่อพื้นเมือง** ผู้เขียนเห็นว่า พิธีกรรม เช่นเซลามัตัน (Slametan) และ ลาบูฮาน (Labuhan) รวมถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ภูเขและวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นตัวอย่างของความเชื่อที่ยังดำรงอยู่แม้ในยุคที่ศาสนาอิสลามแบบออร์ทอดอกซ์พยายามสร้างความเป็นเอกภาพทางศาสนา นอกจากนี้บทความยังเน้นบทบาทของรัฐและองค์กรศาสนา เช่นหน่วยงานประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ฮาลาล (Majelis Ulama Indonesia -MUI) ในการกำหนดกรอบความถูกต้องของศรัทธา และความตึงเครียดที่เกิดขึ้นระหว่างแนวปฏิบัติพื้นเมืองกับอุดมการณ์ศาสนาออร์ทอดอกซ์ ในยุคโลกาภิวัตน์และสื่อดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและความเชื่อได้รับแรงกระตุ้นอย่างรุนแรง โดยเฉพาะบทบาทของเยาวชนที่พยายามรักษาและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สอดคล้องกับยุคสมัย

(น.ส.สุวรรณา ขจรไพศาล)
บรรณาธิการวารสาร

Interdisciplinary Journal of Humanities Studies

Received:4 January 2026

Revised:5 February 2026

Original Article

Accepted: 27 April 2026

**ภาษา ภาพและความเกลียดชัง: การวิเคราะห์วาทกรรมสื่อไทยในสถานการณ์ชายแดน
ไทย-กัมพูชา**

Visual Language and Hate speech: An Analysis of Thai Media Discourse in the Thai-
Cambodian Border Situation

นายพรชัย กิจบำรุง¹

Mr.Pornchai Kitbamrung

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการสร้างวาทกรรมความเกลียดชังในสื่อไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ และศาสตร์สังคมในการวิเคราะห์ภาษาและภาพที่สร้างให้เป็นผู้อื่น และ การกันไปสู่ชายขอบ ของกลุ่มชาติพันธุ์ฝ่ายตรงข้าม ผลการวิจัยพบว่ากลวิธีภาษา เช่น การใช้คำเปรียบเปรย เสียดสี และการระบุชาติพันธุ์ รวมถึงภาพและสัญลักษณ์ เช่น สีเข้ม รูปภาพความรุนแรง และมีเชิงเสียดสี ช่วยเสริมอารมณ์เชิงลบและ ตอกย้ำแบบแผนเดิมของฝ่ายตรงข้าม การประเมินผลกระทบต่อผู้รับสารเผยให้เห็นว่าข้อความและภาพเหล่านี้ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนชายแดน ลดความเชื่อมโยงของชุมชน และเพิ่มความตึงเครียดระหว่างไทย-กัมพูชา การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับบริบทสากลชี้ว่า กลวิธีทางภาษาและ การประมวลผลหลากหลายรูปแบบ มีลักษณะร่วมกับต่างประเทศ แต่สะท้อนบริบทประวัติศาสตร์และสังคมของชายแดนไทย-กัมพูชา บทความเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อจัดการ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ได้แก่ การสร้างกรอบการสื่อสารที่เป็นกลาง การจัดการภาพและสัญลักษณ์ในสื่อ การพัฒนาความรู้ด้านสื่อแก่ประชาชนชายแดน การออกแบบมาตรการร่วมระหว่างรัฐ และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ผ่านภาษาและภาพเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ลดผลกระทบทางสังคม และเสริมสร้างความสัมพันธ์ชายแดนไทย-กัมพูชาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ภาษาและความเกลียดชัง, สื่อไทย, ชายแดนไทย-กัมพูชา, การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์, ศาสตร์สังคม

¹ นักวิชาการอิสระ ; independent Scholar,Thailand

Abstract

This article examines the construction of Hate speech in Thai media along the Thai–Cambodian border, focusing on language and imagery that generate othering and marginalization of ethnic groups. Using Critical Discourse Analysis (CDA) and Social Semiotics, the study analyzes how metaphors, sarcasm, ethnic markers, and visual symbols such as dark colors, violent images, and satirical memes reinforce negative stereotypes and emotional arousal. Impact assessment reveals that such media content influences attitudes and behaviors of border populations, reduces social cohesion, and exacerbates tensions between Thailand and Cambodia. Comparative analysis with global contexts indicates that linguistic strategies and multimodal communication are similar internationally, but local history, culture, and border-specific contexts shape unique manifestations in Thai media. Policy recommendations include developing neutral communication frameworks, ethical management of images and symbols, media literacy education for border populations, collaborative cross-border communication protocols, and continuous monitoring and research. These strategies aim to mitigate the social impact of Hate speech, enhance interethnic understanding, and promote sustainable border relations. This study highlights the importance of analyzing language and imagery in Thai media as tools for understanding the mechanisms of Hate speech and developing effective interventions to reduce social tensions along the Thai–Cambodian border.

Keywords: Language and hate, Thai media, Thai–Cambodian border, Critical Discourse Analysis, Social Semiotics

1. บทนำ

1.1 บริบทปัญหา

ชายแดนไทย–กัมพูชาเป็นพื้นที่ที่มีบริบทเชิงประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนอย่างซับซ้อนทั้งในระดับการเมืองและสังคมวัฒนธรรม ปัญหาการตีความเขตแดน ข้อพิพาทด้านทรัพยากร และการเคลื่อนย้ายของประชากรได้ทิ้งร่องรอยของความตึงเครียดในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นมายาวนาน แม้การเจรจาทางการทูตจะช่วยบรรเทาความขัดแย้งในระดับโครงสร้าง แต่ความไม่ไว้วางใจและอคติทางชาติพันธุ์ยังคงปรากฏในการรับรู้ของ

ประชาชนทั้งสองฝั่งพรมแดน อันนำไปสู่แรงกดดันเชิงสัญลักษณ์และรอยร้าวในความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว (Chimkhilai & Panyametheekul, 2024)

ในบริบทการสื่อสารมวลชนของไทย สื่อกระแสหลักและสื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการ “สร้างกรอบ” (framing) ข่าวและเหตุการณ์ชายแดน ซึ่งไม่เพียงรายงานข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ยังมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้ภาษาและภาพที่เสริมทัศนคติทางอารมณ์และอคติบางประการ งานวิจัยของ Hemtanon, Phetkrachang และ Yangyuen (2024) พบว่าการนำเสนอข้อความที่มีเนื้อหาเกลียดชังบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมไทยมักใช้รูปแบบภาษาที่ชวนให้เกิดการตีความเชิงลบและแบ่งแยกกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ Sangsawat (2024) ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารเช่นนี้มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสารให้เกิดความรุนแรงและลดทอนความเห็นอกเห็นใจต่ออีกฝ่ายหนึ่ง

สื่อสังคมโดยเฉพาะเฟซบุ๊กและยูทูบ ทำให้การเผยแพร่เนื้อหาเชิงอารมณ์และ คำพูดที่แสดงความเกลียดชังแพร่ขยายอย่างรวดเร็วและไม่มีการคัดกรองที่เข้มงวด งานวิจัยของ Eakwilai และคณะ (2021) แสดงให้เห็นว่าภาษาที่ใช้ในโพสต์และคอมเมนต์ที่มีการแสดงความเกลียดชังมักประกอบด้วยคำที่สื่อถึงการประديษฐ์ “การแบ่งแยก”(Othering) และการลดทอนมนุษยธรรมของฝ่ายตรงข้ามเช่นเดียวกับงานของ สิริรักษ์และคณะ (2025) ที่วิเคราะห์การใช้ภาษาที่ไม่สุภาพและรุนแรงในข้อความกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมภาษาไทย พบว่าการเลือกใช้คำศัพท์และโครงสร้างประโยคสามารถยกระดับบริบทจากการวิพากษ์ปกติเป็นการโจมตีเชิงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ

การนำเสนอภาพประกอบข่าว(Meme) ที่ใส่ข้อความเชิงลบยังเป็นอีกหนึ่งกลไกที่เสริมพลังของความเกลียดชัง ตัวอย่างจากการศึกษาวาทกรรมหลายรูปแบบ(Multimodal discourse) พบว่าการจับคู่ระหว่างภาพและคำบรรยายสามารถสร้าง “กรอบ (Frame)” ที่แข็งแรงและมีผลทางอารมณ์มากกว่าข้อความเพียงอย่างเดียว (Becker, Scheiber & Jensen, 2025) งานวิจัยในบริบทต่างประเทศยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทของภาพและรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ในการแพร่กระจาย คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ออนไลน์อย่างเป็นระบบ (ElSherief et al., 2018; ElSherief et al., 2021) ในบริบทไทยเอง Chimkhilai & Panyametheekul (2024) พบว่าข้อสังเกตและภาพในยูทูบที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยหรือเหตุการณ์ชายแดนมีการใช้โครงสร้างภาษาที่เสริมภาพลักษณ์เหมารวม (stereotype) และอารมณ์ลบอย่างชัดเจน

ด้วยเหตุนี้ปรากฏการณ์ของการนำเสนอ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ผ่านภาษาและภาพในสื่อไทยจึงไม่อาจมองข้ามเมื่อวิเคราะห์ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ชายแดนไทย-กัมพูชา เพราะสื่อไม่เพียงสะท้อนสภาพสังคมเท่านั้น แต่ยังมีส่วนในการสร้างและขยายความเกลียดชังซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ของประชากรชายแดนและสาธารณชนทั่วไป (Ermida, 2023) การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาและการใช้ภาพจึงมีความจำเป็นเพื่อเข้าใจโครงสร้างของวาทกรรมเชิงลบและเสนอแนวทางเชิงสื่อสารสาธารณะที่มีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 ความสำคัญของการศึกษา

การศึกษามีความสำคัญในหลายมิติ ทั้งเชิงวิชาการ สังคม และนโยบาย สังคมชายแดนไทย-กัมพูชาเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และภาษาที่ซับซ้อน การเข้าใจกลไกของการสร้างความเกลียดชังในสื่อจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะวาทกรรมเชิงลบสามารถบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายแดนและทำให้ความร่วมมือในระดับท้องถิ่นลดลง (Chimkhilai & Panyametheekul, 2024)

ในเชิงวิชาการการวิเคราะห์ภาษาและภาพในสื่อไทยและสื่อสังคมยังถือเป็นช่องว่างของงานวิจัย การศึกษาวาทกรรมหลายรูปแบบจะช่วยเปิดเผยกลวิธีเชิงภาษาศาสตร์และเชิงสัญลักษณ์ที่สื่อใช้ในการสร้าง หรือเสริมสร้างความเกลียดชัง (Becker, Scheiber & Jensen, 2025) ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยเติมเต็มความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับการทำงานของวาทกรรมและการใช้สัญลักษณ์ภาพในบริบทท้องถิ่น ซึ่งงานวิจัยก่อนหน้านี้ในไทยส่วนใหญ่ยังเน้นเพียงข้อความหรือการวิเคราะห์เชิงคุณภาพทั่วไปเท่านั้น (Hemtanon, Phetkrachang & Yangyuen, 2024)

นอกจากนี้การศึกษาเรื่องภาษาและภาพที่สร้างความเกลียดชังมีความสำคัญต่อการออกแบบนโยบายสาธารณะ งานวิจัยหลายชิ้นชี้ว่าการเข้าใจรูปแบบการสื่อสารเชิงลบสามารถช่วยกำหนดแนวทางควบคุมสื่อ และส่งเสริมการสื่อสารเชิงบวกในสังคมออนไลน์ (Eakwilai, Soommat, Phansawang & Phongsuwan, 2021) ข้อมูลเชิงลึกนี้มีประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้กำหนดนโยบาย และองค์กรไม่แสวงผลกำไรในการออกแบบมาตรการลดความเกลียดชังและการสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

ในเชิงสังคมวาทกรรมความเกลียดชังส่งผลต่อความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชนชายแดน การศึกษาจะช่วยระบุองค์ประกอบของข้อความและภาพที่ก่อให้เกิดอคติหรือภาพลักษณ์เหมารวม (Stereotype) และสร้างแนวทางให้เกิดการสื่อสารที่ลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประชากร (สีหรัักษ์, ปึกษาสุข & ตุ่มณีจินดา, 2025) นอกจากนี้การวิจัยยังสามารถนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์การศึกษาและสร้างความรู้สื่อสารสาธารณะที่เหมาะสมกับบริบทของไทย ทั้งในด้านการเรียนรู้สื่อ (Media literacy) และการเสริมสร้างความเข้าใจต่อความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม

ด้วยเหตุนี้งานนี้จึงไม่เพียงแต่สำคัญต่อวงการวิชาการสังคมศาสตร์และสื่อสารมวลชนเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์สื่อสารสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ทำให้สามารถลดผลกระทบของคำพูดที่แสดงความเกลียดชัง และส่งเสริมความร่วมมือและสันติภาพในชุมชนชายแดนได้อย่างเป็นรูปธรรม (Ermidia, 2023)

ทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎี คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง และ วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse)

คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง หรือการสื่อสารที่มีเจตนาก่อให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มบุคคลโดยอิงจากชาติพันธุ์ ศาสนา หรือวัฒนธรรม เป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนและสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง (Ermidia, 2023) ในงานวิชาการด้านสื่อและสังคมศาสตร์ การเข้าใจ คำพูดที่แสดงความเกลียดชังจึงไม่

เพียงพิจารณาที่ตัวข้อความหรือคำศัพท์เพียงอย่างเดียว แต่ต้องวิเคราะห์ถึงโครงสร้างวาทกรรม (Discourse structure) การเลือกใช้ภาษา และการสร้างความหมายเชิงอัตลักษณ์ (identity construction) ของฝ่ายที่ถูกกล่าวถึง (Chimkhilai & Panyametheekul, 2024)

ทฤษฎีการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis -CDA) ชี้ให้เห็นว่าภาษาเป็นทั้งเครื่องมือและสนามของอำนาจ โดยข้อความหรือภาพในสื่อสามารถใช้สร้างและเสริมอำนาจบางฝ่าย และทำให้เกิดการกีดกันไปสู่ความเป็นชายขอบ (Marginalize) หรือทำให้กลุ่มอื่นกลายเป็น “การแบ่งแยก” ในสังคม (Van Dijk, 2020; Hemtanon, Phetkrachang & Yangyuen, 2024) การใช้การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ในการวิเคราะห์ คำพูดที่แสดงความเกลียดชังช่วยให้เห็นว่าไม่ใช่เพียงคำพูดหรือรูปภาพที่สร้างผลกระทบ แต่เป็นวิธีการจัดโครงสร้างข้อความ การจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล และกรอบการนำเสนอ (Framing) ที่ทำให้เกิดอคติและภาพลักษณ์เหมารวมต่อกลุ่มเป้าหมาย (สีหรัักษ์, ปักชาสุข & ตุ่มฉินจินดา, 2025)

นอกจากนี้การวิเคราะห์วาทกรรมหลายรูปแบบยังชี้ว่า ภาพประกอบ ข่าว ภาพประกอบข่าว หรือ อินโฟกราฟฟิค สามารถทำงานร่วมกับข้อความเชิงลบเพื่อเสริมแรงอารมณ์และความหมายเชิงลบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Becker, Scheiber & Jensen, 2025) ตัวอย่างเช่น การใช้ภาพชวนให้เกิดอารมณ์กลัวหรือโกรธประกอบกับคำบรรยายที่เสียดสีหรือโจมตีอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ สามารถสร้างผลกระทบต่อผู้รับสารได้มากกว่าการใช้ข้อความเพียงอย่างเดียว (ElSherief et al., 2018; ElSherief et al., 2021)

ในบริบทชายแดนไทย-กัมพูชา การวิเคราะห์การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ และวาทกรรมหลายรูปแบบช่วยให้เข้าใจว่าข้อความเชิงลบในสื่อไทยไม่เพียงสะท้อนความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังมียุทธศาสตร์ในการสร้างกรอบความคิดและทัศนคติของประชาชนต่อกลุ่มชาติพันธุ์และฝ่ายตรงข้าม (Chimkhilai & Panyametheekul, 2024) การศึกษาในเชิงลึกเช่นนี้จึงมีความสำคัญต่อการออกแบบนโยบายสื่อและกลยุทธ์สื่อสารสาธารณะที่ลดผลกระทบของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง และส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดน (Ermida, 2023)

การวิเคราะห์ภาษาในสื่อไทย

การวิเคราะห์ภาษาในสื่อไทยที่เกี่ยวข้องกับชายแดนไทย-กัมพูชาชี้ให้เห็นว่าภาษาที่เลือกใช้มักสะท้อนกรอบความคิดเชิงลบต่อฝ่ายตรงข้ามทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม งานวิจัยของ Hemtanon, Phetkrachang และ Yangyuen (2024) ระบุว่าข้อความบนสื่อสังคมไทยมักใช้คำที่เสริมสร้าง ภาพลักษณ์เหมารวมและเน้นความแตกต่างเชิงลบ เช่น การเน้นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ความยากจน หรือพฤติกรรมที่ถือเป็น “ภัยสังคม” การเลือกใช้คำดังกล่าวไม่เพียงทำให้ผู้รับสารตีความฝ่ายตรงข้ามในเชิงลบเท่านั้น แต่ยังสร้างอารมณ์โกรธ กลัว หรือรังเกียจที่มีผลต่อพฤติกรรมสังคม

การใช้ภาษาที่ไม่สุภาพหรือเสียดสีเป็นอีกกลไกหนึ่งที่สื่อไทยใช้เพื่อเสริมแรงความเกลียดชัง สีหรัักษ์, ปักชาสุข และ ตุ่มฉินจินดา (2025) วิเคราะห์ข้อความบนสื่อออนไลน์พบว่า การเลือกคำที่ล้อเลียนหรือโจมตีอัต

ลักษณะชาติพันธุ์สามารถสร้างกรอบทางอารมณ์ (Emotional framing) ที่ส่งผลต่อผู้รับสารโดยตรงข้อความเหล่านี้ มักมีโครงสร้างประโยคที่ทำให้ฝ่ายตรงข้ามถูกมองเป็น “ผู้อื่น” และถูกลดทอนความเป็นมนุษย์ ทำให้เกิดแรงตึงเครียดทางสังคมแม้เหตุการณ์จริงจะไม่รุนแรงเท่าที่ปรากฏในสื่อ

นอกจากนี้การสื่อสารทางภาษาในข่าวออนไลน์และบทความสื่อกระแสหลักก็มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการรับรู้ของประชาชน งานวิจัยของ Sangsawat (2024) พบว่าการเลือกใช้พาดหัวข่าว (headline) หรือคำบรรยายประกอบภาพข่าวสามารถกำหนดเรื่องเล่า (Narrative) ที่มุ่งสร้างความเกลียดชังหรือความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น การใช้คำที่แสดงถึงความรุนแรง “รุมทำร้าย,” “บุกรุก,” หรือ “คุกคาม” ทำให้ผู้รับสารมองฝ่ายตรงข้ามเป็นภัย และสะท้อนกรอบในลักษณะชั่วตรงข้าม

งานวิจัยของ Chimkhilai & Panyametheekul (2024) ยังชี้ให้เห็นว่าการวิเคราะห์ภาษาเชิงคุณภาพควบคู่กับการวิเคราะห์วาทกรรมหลายรูปแบบสามารถช่วยระบุรูปแบบ (Pattern) ของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ในสื่อไทยได้อย่างชัดเจน การวิเคราะห์เช่นนี้ไม่เพียงเปิดเผยคำศัพท์หรือโครงสร้างประโยคที่ใช้ แต่ยังแสดงให้เห็นถึงวิธีการเลือกข้อมูลและกรอบการนำเสนอ (Selection and framing) ซึ่งมีผลต่อการสร้างความรู้สึกกลัวโกรธ หรือรังเกียจในผู้รับสาร

การวิเคราะห์ภาษาในสื่อไทยจึงเป็นกุญแจสำคัญในการทำความเข้าใจวาทกรรมความเกลียดชัง เพราะภาษาเป็นทั้งเครื่องมือและสนามของอำนาจ (Van Dijk, 2020) การระบุรูปแบบทางภาษาเหล่านี้ช่วยให้การวิจัยสามารถเสนอแนวทางในการสื่อสารที่สร้างสรรค์และลดความขัดแย้งได้ โดยเฉพาะในบริบทชายแดนที่ความตึงเครียดเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมมีแนวโน้มสูง

การวิเคราะห์ภาพและ รูปแบบที่หลากหลาย (Multimodality) ในสื่อไทย

การวิเคราะห์สื่อในเชิงวาทกรรมหลายรูปแบบชี้ให้เห็นว่าภาพประกอบ ข่าว ภาพประกอบข่าว หรือ อินโฟกราฟิกมีบทบาทสำคัญในการสร้างและเสริมความเกลียดชังร่วมกับข้อความ (Becker, Scheiber & Jensen, 2025) ภาพสามารถสื่อความหมายได้ทั้งในเชิงสัญลักษณ์และอารมณ์ ทำให้ผู้รับสารรับรู้ข้อมูลในลักษณะเชิงลบต่อฝ่ายตรงข้ามทางชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมได้อย่างรวดเร็วและทรงพลัง งานวิจัยพบว่าการจับคู่ระหว่างภาพและคำบรรยายที่เสียดสีหรือโจมตีอัตลักษณ์ชาติพันธุ์สามารถเสริมแรงกรอบทางอารมณ์ และสร้างภาพลักษณ์เหมารวม ที่ยากต่อการลบล้าง (ElSherief et al., 2018; ElSherief et al., 2021)

ในบริบทชายแดนไทย-กัมพูชา ภาพข่าว บนสื่อสังคมมักแสดงถึงเหตุการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรง หรือความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยใช้สัญลักษณ์ที่กระตุ้นอารมณ์ เช่น การจัดวางสีหน้า ตัวละคร หรือฉากเหตุการณ์ที่แสดงถึงความกลัวและความโกรธ (Chimkhilai & Panyametheekul, 2024) การจัดวางภาพและคำบรรยายเช่นนี้ทำให้ผู้รับสารมีแนวโน้มตีความฝ่ายตรงข้ามเป็นภัยสังคมหรือผู้รุกรานพื้นที่ความมั่นคงของชาติ ซึ่งสะท้อนถึงการเลือกเฟ้นข้อมูลและกรอบการนำเสนอ (Selection and framing) ของสื่อไทย

นอกจากนี้งานวิจัยในไทยยังชี้ว่าภาพประกอบสามารถทำงานร่วมกับภาษาที่ไม่สุภาพและข้อความเสียดสี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง สหรัญ, ปัทมา และ ตัณณิชา (2025) พบว่าการเลือกใช้ภาพพร้อมข้อความเสียดสีสามารถยกระดับความรุนแรงเชิงอารมณ์ ทำให้ข้อความที่อาจเป็นการวิพากษ์ ปกติกกลายเป็นการโจมตีอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อย่างชัดเจน การใช้ภาพประกอบดังกล่าวยังสามารถสื่อสารแนวคิด โดยนัย (Implicit) คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ซึ่งไม่ปรากฏชัดในข้อความเพียงอย่างเดียว แต่ส่งผลต่อการรับรู้ ของผู้รับสารอย่างลึกซึ้ง

งานวิจัยนานาชาติชี้ให้เห็นว่าวาทกรรมหลายรูปแบบในสื่อออนไลน์มีความสำคัญต่อการสร้างวาทกรรม ของความเกลียดชัง การวิเคราะห์รูปแบบการใช้สี ภาพเคลื่อนไหว และการจัดองค์ประกอบกราฟิก สามารถระบุ โครงสร้างการสื่อสารที่เน้นสร้างการดึงดูดทางอารมณ์ (Emotional appeal) และตอกย้ำภาพลักษณ์เชิงลบ (Reinforce negative stereotypes) (ElSherief et al., 2021; Ermida, 2023) ในบริบทไทยการนำแนวคิดวาท กรรมหลายรูปแบบมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์สื่อชายแดนช่วยให้เข้าใจลักษณะเฉพาะของวาทกรรม คำพูดที่ แสดงความเกลียดชัง และเปิดทางสู่แนวทางลดความขัดแย้งผ่านการออกแบบสื่อและนโยบายการสื่อสารที่ เหมาะสม

ด้วยเหตุนี้การวิเคราะห์ภาพและวาทกรรมหลายรูปแบบ จึงเป็นส่วนสำคัญของทบทวนวรรณกรรมใน การศึกษา คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ในสื่อไทย โดยช่วยให้เห็นว่าภาพไม่ได้เป็นเพียงการเสริมข้อความ แต่เป็น กลไกสำคัญที่สร้างอิทธิพลทางอารมณ์และความหมายเชิงลบต่อกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในแง่การรับรู้ของประชาชน ชายแดนและการสร้างภาพลักษณ์เหมารวม (Stereotype) ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ (Becker, Scheiber & Jensen, 2025; Chimkhilai & Panyametheekul, 2024)

2.วัตถุประสงค์งานวิจัย

วัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยนี้คือการวิเคราะห์บทบาทของภาษาและภาพในการสร้างและแพร่กระจาย ความเกลียดชังในสื่อไทยและสื่อสังคม โดยมุ่งเน้นเฉพาะบริบทชายแดนไทย-กัมพูชา งานวิจัยนี้ต้องการเปิดเผย กลวิธีทางวาทกรรมที่ใช้ทั้งในข้อความและภาพ เพื่อทำความเข้าใจว่าการสื่อสารเหล่านี้ส่งผลต่อทัศนคติและความ รับรู้ของประชาชนอย่างไร วัตถุประสงค์รองประกอบด้วย:

1. การระบุรูปแบบภาษาและคำศัพท์ที่สื่อไทยและสื่อสังคมออนไลน์ใช้เพื่อสร้างหรือเสริมแรงความเกลียดชัง ต่อฝ่ายตรงข้ามทางชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรม
2. การวิเคราะห์ภาพและสัญลักษณ์ประกอบข่าวหรือโพสต์ออนไลน์ที่เพิ่มพลังเชิงอารมณ์ให้กับข้อความเชิง ลบ
3. การสำรวจผลกระทบที่การสื่อสารดังกล่าวมีต่อความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชาและการ รับรู้ของประชาชน

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ คำถามวิจัยหลักมีดังนี้:

1. ภาษาและคำศัพท์ประเภทใดที่ปรากฏในสื่อไทยและสื่อสังคม ที่เกี่ยวข้องกับชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งมีบทบาทในการสร้างความเกลียดชังหรือภาพลักษณ์เหมารวม ต่อฝ่ายตรงข้าม?
2. ภาพประกอบ ข่าว หรือการนำเสนอภาพประกอบข่าว ประเภทใดที่ช่วยเสริมความรุนแรงทางอารมณ์และความเกลียดชังในบริบทชายแดน?
3. วาทกรรมเชิงลบดังกล่าวมีผลต่อทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนชายแดนไทย-กัมพูชาอย่างไร?
4. กลวิธีเหล่านี้สะท้อนแนวคิดหรือกรอบทางสังคมและวัฒนธรรมใด และสามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์(Critical Discourse Analysis) หรือสัญศาสตร์สังคม(Social Semiotics) ได้อย่างไร

การกำหนดวัตถุประสงค์และคำถามวิจัยเช่นนี้จะช่วยให้การศึกษามีความชัดเจนและเป็นระบบ สามารถตอบโจทย์ทั้งเชิงวิเคราะห์ภาษาศาสตร์และสัญลักษณ์ภาพ และเปิดทางสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและสื่อสารสาธารณะที่ลดความขัดแย้งและส่งเสริมความเข้าใจในชุมชนชายแดน

3. วิธีวิจัย

การออกแบบวิธีวิจัย (Research Design) ในงานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงลึกของวาทกรรมความเกลียดชังในสื่อไทยและสื่อสังคม ที่เกี่ยวข้องกับชายแดนไทย-กัมพูชา การออกแบบวิจัยเน้นความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมเชิงลึก ไม่เพียงแต่ระบุรูปแบบภาษาและภาพ แต่ยังเข้าใจความหมายและบริบทเชิงสัญลักษณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังการสื่อสาร

การศึกษาใช้การวิเคราะห์เอกสารและเนื้อหาสื่อ (Document and Content Analysis) ประกอบกับวาทกรรมหลายรูปแบบ(Multimodal discourse analysis) เพื่อวิเคราะห์ทั้งข้อความและภาพประกอบสื่อออนไลน์และสื่อกระแสหลัก การออกแบบเช่นนี้ช่วยให้สามารถระบุรูปแบบ ของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง, การ framing, การใช้ภาษาเสียสี และการใช้ภาพเชิงสัญลักษณ์ที่ส่งเสริมภาพลักษณ์เหมารวม ได้อย่างชัดเจน

โดยกรอบการวิจัยถูกกำหนดให้ครอบคลุมสามมิติหลักคือ

1. ภาษา (Textual Analysis): วิเคราะห์คำศัพท์ โครงสร้างประโยค และ กลวิธีการพูดที่ใช้ในข้อความข่าวและโพสต์ออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับชายแดนไทย-กัมพูชา
2. ภาพและสัญลักษณ์ (Visual and Semiotic Analysis): วิเคราะห์ภาพประกอบ ข่าว เพื่อระบุรูปแบบวาทกรรมหลายรูปแบบ ที่สร้างผลกระทบทางอารมณ์(Emotional impact)และตอกย้ำภาพลักษณ์เชิงลบ
3. บริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Context): พิจารณารอบทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และ ประวัติศาสตร์ชายแดนที่มีผลต่อการตีความข้อความและภาพ

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์เชิงปฏิบัติการเพื่อใช้พิจารณาว่า เนื้อหาใดเข้าข่าย “คำพูดหรือภาษาที่แสดงถึงความเกลียดชัง” เพื่อให้การวิเคราะห์มีความเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ โดยพิจารณาจากลักษณะของข้อความและภาพที่ปรากฏในข้อมูล หากเนื้อหานั้นมีลักษณะอย่างน้อยหนึ่งประการ ได้แก่ (1) การลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของกลุ่มเป้าหมายผ่านการเปรียบเทียบหรือถ้อยคำเชิงด้อยค่า (2) การเหมารวมเชิงลบโดยเชื่อมโยงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะด้านลบกับกลุ่มชาติพันธุ์หรือสัญชาติ (3) การจัดวางอีกฝ่ายหนึ่งในฐานะ “ศัตรู” หรือภัยคุกคามต่อชาติ ศีลธรรม หรือความมั่นคง และ (4) การใช้ถ้อยคำหรือกรอบการสื่อสารที่ปลุกเร้าอารมณ์เกลียดชังหรือทำให้การกีดกันและการใช้ความรุนแรงต่ออีกฝ่ายหนึ่งดูมีความชอบธรรม เกณฑ์ดังกล่าวถูกนำมาใช้ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงบริบท เพื่อให้การตีความสอดคล้องกับสภาพสังคมและการเมืองในกรณีชายแดนไทย-กัมพูชา

การวิจัยนี้ใช้ การสุ่มตัวอย่างเชิงเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับเลือกตัวอย่างสื่อไทยและสื่อสังคมที่เกี่ยวข้องกับชายแดนไทย-กัมพูชา เก็บตัวอย่างช่วงเดือน มิถุนายน -ตุลาคม พ.ศ.2568โดยเลือกตัวอย่างที่มีการแพร่หลายและเป็นข่าวหรือโพสต์ที่มีความเกี่ยวข้องสูง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีผลกระทบต่อการรับรู้ของประชาชนมากที่สุด ข้อมูลที่ได้จะถูกบันทึกและจัดเก็บในรูปแบบดิจิทัล เพื่อง่ายต่อการเข้าถึงและการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

การออกแบบวิธีวิจัยเช่นนี้ช่วยให้สามารถตอบคำถามวิจัยทั้ง 4 ข้อได้ครบถ้วน ได้แก่ การระบุรูปแบบภาษา การวิเคราะห์ภาพ การประเมินผลกระทบต่อทัศนคติ และการเชื่อมโยงกับทฤษฎีการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ และศาสตร์สังคมวิธีการนี้ยังสร้างความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย (Credibility) ผ่านการทดสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ของแหล่งข้อมูล การวิเคราะห์หลายมิติ และการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ

4. ผลการศึกษา

1. กลวิธีภาษาในการสร้างความเกลียดชัง

ภาษาเป็นเครื่องมือหลักที่สื่อไทยและสื่อสังคม ใช้ในการสร้างและเสริมความเกลียดชังต่อฝ่ายตรงข้ามทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม งานวิจัยในไทยพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้มีหลายรูปแบบ โดยเฉพาะการใช้ คำเปรียบเทียบ (Metaphor) และ คำเสียดสี (Sarcasm/irony) ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของผู้รับสารอย่างชัดเจน

ในการวิจัยนี้พบว่า ภาษาเป็นกลไกหลักที่สื่อไทยและสื่อสังคมออนไลน์ใช้ในการสร้างและเสริมความเกลียดชังต่อฝ่ายตรงข้ามในบริบทชายแดนไทย-กัมพูชา จากการวิเคราะห์ข่าวออนไลน์ โพสต์ และคอมเมนต์ที่คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลวิธีทางภาษาที่ปรากฏอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การใช้คำเปรียบเทียบและคำเสียดสีที่สื่อถึงความรุนแรงหรือความด้อยค่าของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการระบุอัตลักษณ์ชาติพันธุ์โดยตรงผ่านคำหรือวลีที่มีนัยเชิงลบ ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การใช้คำลักษณะดังกล่าวทำให้กลุ่มที่ถูกกล่าวถึงถูกวางตำแหน่งในฐานะ “ผู้อื่น” และถูกลดทอนความเป็นมนุษย์ในเชิงสัญลักษณ์

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังพบว่าการใช้โครงสร้างประโยคเชิงลบ เช่น การใช้กรรมวาจกหรือการทำให้เหตุการณ์เป็นนามธรรม (Nominalization) ช่วยลดความชัดเจนของผู้กระทำ แต่ยังคงสร้างผลกระทบทางอารมณ์ต่อผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลวิธีเหล่านี้ทำให้เนื้อหาข่าวและข้อความออนไลน์ปรากฏในลักษณะคล้าย “ข้อเท็จจริงที่เป็นกลาง” ทั้งที่แฝงกรอบอคติและการชี้นำทางอารมณ์อย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาผลการศึกษานี้ผ่านกรอบการวิเคราะห์ทฤษฎีการสื่อสารเชิงวิพากษ์ จะเห็นได้ว่าภาษาที่ปรากฏในสื่อไทยไม่ได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดข้อมูล แต่ทำงานในฐานะเครื่องมือเชิงอำนาจที่ผลิตซ้ำความเกลียดชังและตอกย้ำภาพลักษณ์เหมารวมของฝ่ายตรงข้ามในบริบทชายแดนไทย-กัมพูชา เช่น การใช้คำที่สื่อถึงความด้อยพัฒนา ความไม่ซื่อสัตย์ หรือพฤติกรรมที่ถือว่าเป็นภัยต่อสังคม กลวิธีนี้มักทำให้กลุ่มเป้าหมายถูกมองเป็น “ผู้อื่น” และถูกลดทอนความเป็นมนุษย์ ตัวอย่างเช่น ข้อความที่ใช้คำว่า “พวกบุกรุก” “เผ่าพันธุ์นี้” หรือ “คุกคามชุมชน” จะทำให้เกิดกำหนดกรอบเชิงลบและ การกระตุ้นอารมณ์ต่อผู้รับสาร

นอกจากการระบุชื่อชาติพันธุ์ กลวิธี การสื่อสารเชิงลบ (Negative framing) ก็เป็นเครื่องมือสำคัญ การเลือกใช้ประโยคหรือโครงสร้างที่เน้นความรุนแรง ความกลัว หรือความขัดแย้ง เช่น การใช้ประโยคกรรมวาจก (Passive voice) หรือการทำให้เป็นคำนาม (Nominalization) เพื่อเลี่ยงการระบุผู้กระทำโดยตรง แต่ยังคงสร้างผลกระทบเชิงอารมณ์ต่อผู้รับสารได้ กลวิธีเหล่านี้ยังทำให้เนื้อหาเป็น “ข้อเท็จจริง” แม้จะมีเจตนาเชิงอคติซ่อนอยู่ งานวิจัยนานาชาติยังยืนยันว่า การจับคู่คำและการเลือกสื่อภาพประกอบ สามารถเสริมแรงความเกลียดชังได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Becker, Scheiber & Jensen, 2025; ElSherief et al., 2021) การใช้คำเปรียบเปรยเช่น “รูมโจมตีเหมือนฝูงสัตว์” หรือการเสียดสีเชิงล้อเลียนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ทำให้ผู้รับสารเกิดการกระตุ้นทางอารมณ์ และ ตอกย้ำภาพลักษณ์เชิงลบโดยไม่จำเป็นต้องใช้คำพูดโจมตีตรง ๆ

สรุปได้ว่ากลวิธีภาษาในการสร้างความเกลียดชังในสื่อไทยมีทั้งการ เลือกคำและโครงสร้างประโยค, การใช้คำเปรียบเปรยและเสียดสี และการระบุชาติพันธุ์หรือกลุ่มเป้าหมายโดยตรง การเข้าใจกลยุทธ์เหล่านี้มีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ทฤษฎีการสื่อสารความเกลียดชังและการออกแบบมาตรการลดผลกระทบของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ในสังคมไทย-กัมพูชา

2. กลวิธีภาพและสัญลักษณ์ในการสร้างความเกลียดชัง

ภาพและสัญลักษณ์ในสื่อไทยและสื่อสังคม เป็นเครื่องมือสำคัญที่สื่อสารความเกลียดชังเชิงอารมณ์ได้อย่างทรงพลัง การใช้ภาพประกอบข่าว อินโฟกราฟิก หรือการนำเสนอภาพประกอบข่าว สามารถเสริมแรงความหมายเชิงลบของข้อความได้ ทำให้ผู้รับสารเกิดการกระตุ้นทางอารมณ์และยึดติดกับภาพลักษณ์เหมารวม ของฝ่ายตรงข้ามทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม

ผลการศึกษานี้พบว่า การใช้ภาพและสัญลักษณ์ในสื่อที่เกี่ยวข้องกับประเด็นชายแดนไทย-กัมพูชามีบทบาทสำคัญในการผลิตซ้ำความเกลียดชังและการสร้างภาพ “ฝ่ายตรงข้าม” จากการวิเคราะห์ภาพข่าว ภาพประกอบบทความ และสื่อภาพในแพลตฟอร์มออนไลน์ที่คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีการใช้สัญลักษณ์

ของชาติ เช่น ธงชาติ แผนที่ และภาพสถานที่เชิงประวัติศาสตร์ ในลักษณะที่เน้นการแบ่งแยก “เรา-เขา” อย่างชัดเจน ภาพเหล่านี้มักถูกจัดวางร่วมกับถ้อยคำหรือพาดหัวข่าวที่สื่อถึงความขัดแย้ง ศักดิ์ศรี และการคุกคาม ซึ่งช่วยเสริมให้ความหมายของภาพถูกตีความไปในทิศทางของความเป็นศัตรู

การศึกษานี้ยังพบรูปแบบการใช้ภาพที่ลดทอนความเป็นมนุษย์ของฝ่ายตรงข้าม เช่น การเลือกใช้ภาพที่แสดงความรุนแรง ความโกลาหล หรือการกระทำที่ถูกต้องตีความว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง โดยปราศจากบริบทที่หลากหลายหรือเสียงจากอีกฝ่ายหนึ่ง การจัดวางภาพในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้รับสารมีแนวโน้มตีความเหตุการณ์ผ่านกรอบอารมณ์เชิงลบมากกว่าการพิจารณาเชิงเหตุผล ผลการวิเคราะห์จากงานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นว่า ภาพและสัญลักษณ์ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงองค์ประกอบประกอบข่าว หากแต่เป็นกลไกเชิงวาทกรรมที่ทำงานควบคู่กับภาษาในการสร้างและตอกย้ำความเกลียดชังในบริบทความขัดแย้งชายแดน

งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า การเลือกองค์ประกอบภาพ (Visual framing) เช่น การจัดวางสี หน้าที่ตาของตัวละคร หรือมุมกล้อง มีผลต่อการรับรู้ ของผู้รับสารอย่างชัดเจน การใช้สีแดงหรือสีเข้มประกอบกับภาพที่แสดงถึงความรุนแรง สามารถกระตุ้นความโกรธและความกลัวได้มากกว่าข้อความเพียงอย่างเดียว (ElSherief et al., 2018; ElSherief et al., 2021)

นอกจากนี้การใช้สัญลักษณ์และการตีความหมายของเนื้อหาของภาพ (Iconography) ก็เป็นกลยุทธ์ที่พบบ่อยในการสร้าง คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ในบริบทชายแดนไทย-กัมพูชา เช่น การใช้สัญลักษณ์ชาติพันธุ์ หรือภาพที่สื่อถึงการรุกรานหรือความขัดแย้ง เพื่อทำให้กลุ่มเป้าหมายถูกมองเป็น “ภัย” หรือ “ศัตรู” ของชุมชน การจัดองค์ประกอบภาพเหล่านี้ทำให้ผู้รับสารตีความความหมายเชิงลบแม้ไม่มีข้อความโจมตีตรง ๆ อยู่ในภาพ

อีกกลยุทธ์หนึ่งคือ การใช้ภาพประกอบร่วมกับข้อความเสียดสีหรือเปรียบเปรย ซึ่งช่วยเพิ่มความรุนแรงเชิงอารมณ์และ การบังคับของภาพลักษณ์เหมารวม สีหรัักษ์, ปักษาสุข และ ตุ่มฉินจินดา (2025) พบว่าการจับคู่ระหว่างภาพและคำเสียดสีทำให้ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ในสื่อไทยมีประสิทธิภาพสูงกว่าข้อความหรือภาพเดียว ๆ เทคนิคนี้ยังสะท้อนถึงการใช่วาทกรรมหลายรูปแบบ เพื่อสร้างผลกระทบเชิงอารมณ์และความหมายเชิงลึกต่อผู้รับสาร

สรุปได้ว่ากลวิธีภาพและสัญลักษณ์มีบทบาทเสริมความเกลียดชังและความรุนแรงทางอารมณ์ในสื่อไทย การวิเคราะห์วาทกรรมหลายรูปแบบจึงสำคัญต่อการทำความเข้าใจกลไกการสื่อสารความเกลียดชัง การเข้าใจกลยุทธเหล่านี้ช่วยให้สามารถออกแบบมาตรการลดผลกระทบของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ผ่านการกำกับสื่อและนโยบายสื่อสารสาธารณะในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาได้อย่างเหมาะสม

3. การประเมินผลกระทบต่อนักสื่อสารและทัศนคติ: กรณีไทย-กัมพูชา

การประเมินผลกระทบของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ต่อบุคคลเป็นขั้นตอนสำคัญในการทำความเข้าใจว่าข้อความและภาพเชิงลบในสื่อไทยมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมอย่างไร งานวิจัยเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่าผู้รับสารในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชามีแนวโน้มรับข้อมูลผ่านกรอบคิดที่ถูกสร้างโดยสื่ออย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูล

จากสื่อสังคม และสื่อกระแสหลักพบว่า การรับสารซ้ำจากจากโพสต์หรือข่าวที่มีกรอบเชิงลบสามารถเสริมสร้างภาพลักษณ์เหมารวม และความเกลียดชังต่อกลุ่มชาติพันธุ์ของฝ่ายตรงข้ามได้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข่าว สื่อออนไลน์ และปฏิสัมพันธ์ของผู้รับสารที่คัดเลือกในการวิจัยนี้ พบว่ากลวิธีภาษา ภาพ และสัญลักษณ์ที่ใช้ในบริบทข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชามีผลกระทบต่อทัศนคติของผู้รับสารอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้รับสารมีแนวโน้มรับรู้ฝ่ายตรงข้ามผ่านกรอบอารมณ์เชิงลบมากกว่าการพิจารณาเชิงเหตุผล โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาสื่อเน้นถ้อยคำที่ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ การใช้ภาพเชิงสัญลักษณ์ที่ตอกย้ำความเป็นศัตรู และการจัดวางเหตุการณ์ในลักษณะที่แบ่งแยก “เรา-เขา” อย่างชัดเจน

การศึกษานี้ยังพบว่า การรับสารในลักษณะดังกล่าวมีผลต่อการสร้างความรู้สึกร่วมทางศีลธรรม (Moral alignment) กับฝ่ายของตนเอง ขณะเดียวกันก็เพิ่มระดับความไม่ไว้วางใจและการเหมารวมต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ผู้รับสารจำนวนมากมีแนวโน้มตีความข้อพิพาทในกรอบความถูก-ผิดของชาติ มากกว่าการมองเห็นผลกระทบต่อประชาชนหรือความเป็นไปได้ของการอยู่ร่วมกันในระยะยาว ผลกระทบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า กลวิธีการสื่อสารที่ปรากฏในข้อมูลของงานวิจัยนี้ไม่ได้เพียงโน้มน้าวความคิดเห็นเฉพาะหน้า หากแต่มีส่วนในการกำหนดทัศนคติและกรอบการรับรู้ของผู้รับสารต่อความขัดแย้งชายแดนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบในงานศึกษาด้านสื่อและความเกลียดชังบางชิ้น แต่มีลักษณะเฉพาะในบริบทไทย-กัมพูชาที่งานวิจัยนี้ช่วยทำให้เห็นอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

งานวิจัยของ Ermiida (2023) ระบุว่า การสื่อสารผ่าน วาทกรรมหลายรูปแบบไม่เพียงทำให้ผู้รับสารตีความฝ่ายตรงข้ามเป็น “ผู้อื่น” แต่ยังสร้างการกระตุ้นทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจและความรู้สึกของผู้รับสารอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น การดูภาพข่าวที่แสดงถึงความรุนแรงประกอบข้อความที่เสียดสีชาติพันธุ์ ทำให้เกิดทั้งความกลัวและความโกรธในระดับบุคคล ซึ่งสามารถสะท้อนออกมาในพฤติกรรมการแบ่งฝ่ายหรือการต่อต้านทางสังคม

นอกจากนี้การวิจัยในไทยยังพบว่าผู้รับสารบางกลุ่มเกิดอคติในการยืนยัน (Confirmation bias) ต่อความเชื่อเดิมเกี่ยวกับความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ทำให้คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง มีผลกระทบต่อทัศนคติอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (สีหรัักษ์, ปึกษาสุข & ตั้มณิจินดา, 2025) การสื่อสารซ้ำจากในสื่อออนไลน์และการใช้คำหรือภาพที่ทำให้เกิดกรอบทางอารมณ์ส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน (Collective perception) ที่ยึดติดกับภาพลักษณ์เหมารวมของฝ่ายตรงข้าม และอาจทำให้เกิดความตึงเครียดทางสังคมแม้เหตุการณ์จริงจะไม่รุนแรงเท่าที่สื่อรายงาน

ในเชิงนโยบายการเข้าใจผลกระทบต่อผู้รับสารช่วยให้สามารถพัฒนาแนวทางลดผลกระทบของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ผ่านการจัดการสื่อและการศึกษาเชิงสื่อสารได้ งานวิจัยของ Van Dijk (2020) และ Becker, Scheiber & Jensen (2025) ชี้ว่าการให้ความรู้แก่ประชาชนและการออกแบบสื่อที่มีกรอบเป็นกลางสามารถลดการกระตุ้นทางอารมณ์และความเกลียดชังต่อฝ่ายตรงข้ามได้ การประเมินผลกระทบเช่นนี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการจัดการความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดน

สรุปได้ว่าการประเมินผลกระทบต่อผู้รับสารและทัศนคติในบริบทไทย-กัมพูชา ชี้ให้เห็นว่าภาษาและภาพในสื่อไทยสามารถส่งผลต่อการรับรู้ อารมณ์และ พฤติกรรมของผู้รับสาร การวิเคราะห์เชิงลึกช่วยให้สามารถเสนอแนวทางนโยบายและมาตรการสื่อสารเพื่อลดผลกระทบของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ในพื้นที่ชายแดนได้อย่างเหมาะสม

5.อภิปรายผล

1. การตีความตามทฤษฎี

การวิเคราะห์วาทกรรมความเกลียดชังในสื่อไทยที่เกี่ยวข้องกับชายแดนไทย-กัมพูชาสามารถตีความได้ผ่าน การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis -CDA) และ สัญลักษณ์สังคม เพื่อทำความเข้าใจกลไกการสร้างความหมายและอำนาจผ่านภาษาและภาพ (Van Dijk, 2020; Kress & van Leeuwen, 2021) การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ช่วยให้เรามองเห็นว่าภาษาและภาพในสื่อไม่เป็นกลาง แต่เป็นเครื่องมือทางอำนาจที่สื่อสารความเชื่อและอคติทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ส่วนสัญลักษณ์สังคมช่วยวิเคราะห์การใช้สัญลักษณ์ และ รูปแบบที่หลากหลายที่เสริมสร้างความหมายเชิงอารมณ์และเชิงอัตลักษณ์

จากการวิเคราะห์พบว่ากลวิธีภาษาและภาพในสื่อไทยสร้างความเป็นผู้อื่นอย่างชัดเจน ซึ่งทำให้ฝ่ายตรงข้ามทางชาติพันธุ์ถูกมองเป็นกลุ่มที่แตกต่างและ “ด้อยกว่า” ทั้งในเชิงคุณธรรม วัฒนธรรม และความสามารถทางสังคม (Chimkhilai & Panyametheekul, 2024) ตัวอย่างเช่น การใช้คำเปรียบเปรย เสียดสี หรือการระบุชาติพันธุ์ร่วมกับภาพที่แสดงถึงความรุนแรงหรือการบุกรุก ทำให้กลุ่มเป้าหมายถูกทำให้เป็นชายขอบ(marginalize) และลดทอนความเป็นมนุษย์ของพวกเขา

การตีความตามการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ยังชี้ว่า การสร้างกรอบเชิงลบเป็นกลไกสำคัญในการสร้างและเสริมความเกลียดชัง งานวิจัยของ Hemtanon, Phetkrachang & Yangyuen (2024) พบว่าการเลือกใช้โครงสร้างประโยคและคำศัพท์เฉพาะสามารถทำให้ข้อความปรากฏเป็นข้อเท็จจริง แม้ในความเป็นจริงจะมีเจตนาเชิงอคติซ่อนอยู่ การสร้างกรอบ เช่นนี้ทำให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้ ที่เป็นอคติ ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ฝ่ายตรงข้าม และยกระดับการกระตุ้นอารมณ์เช่น ความโกรธ ความกลัว หรือความรังเกียจ

ในแง่สัญลักษณ์สังคมการวิเคราะห์สัญลักษณ์และองค์ประกอบภาพเผยให้เห็นว่ารูปแบบที่หลากหลายเป็นกลไกเสริมให้ความหมายเชิงลบเข้มข้นยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น การใช้สีแดงหรือสีเข้มประกอบกับการนำเสนอภาพประกอบข่าว เสียดสีชาติพันธุ์ ทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกร่วมกับอารมณ์เชิงลบ และ ตอกย้ำแบบแผนเดิมๆ ของฝ่ายตรงข้าม (Becker, Scheiber & Jensen, 2025; ElSherief et al., 2021)

สรุปได้ว่า การตีความตามทฤษฎีการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ และสัญลักษณ์สังคม ชี้ให้เห็นว่า สื่อไทยสร้างผู้อื่นและ ทำให้เป็นชายขอบฝ่ายตรงข้ามผ่านการเลือกภาษา การสร้างกรอบ เชิงลบ และการใช้ภาพและสัญลักษณ์ที่เสริมแรงอารมณ์เชิงลบ การวิเคราะห์เชิงทฤษฎีนี้ช่วยให้เข้าใจกลไกการสร้างวาทกรรมความเกลียดชัง

และเป็นแนวทางในการพัฒนามาตรการลดผลกระทบของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับบริบทสากล

การวิเคราะห์วาทกรรมความเกลียดชังในสื่อไทยในบริบทชายแดนไทย-กัมพูชา สามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์เดียวกันในบริบทสากล งานวิจัยนานาชาติชี้ให้เห็นว่ากลวิธีสร้าง คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ผ่านภาษาและภาพมีลักษณะร่วมหลายประการ แต่แตกต่างกันรายละเอียดตามบริบทสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศ (Ermida, 2023; Van Dijk, 2020)

ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์สื่อในยุโรปและตะวันออกกลางพบว่า คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ส่วนใหญ่ใช้กลวิธี ทำให้เป็นผู้อื่นและทำให้เป็นชายขอบ เช่นเดียวกับสื่อไทย แต่รูปแบบการสื่อสารเชิงภาพและสัญลักษณ์มีความเฉพาะทางตามบริบทวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของแต่ละพื้นที่ (ElSherief et al., 2021) ในบางกรณี การใช้การนำเสนอภาพประกอบข่าว และอินโฟกราฟฟิกในยุโรปเน้นเรื่องความถูกต้องทางการเมืองและสร้างกรอบทางการเมือง ขณะที่ในไทย การสร้างกรอบ มักเน้นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และความขัดแย้งชายแดน

อีกตัวอย่างที่น่าสนใจคือการใช้วาทกรรมหลายรูปแบบ ในสื่อสังคมออนไลน์ การเปรียบเทียบระหว่างไทยกับสหรัฐฯ พบว่า การจับคู่คำและภาพเพื่อสร้างผลกระทบทางอารมณ์เป็นเทคนิคที่เหมือนกัน แต่สัญลักษณ์และการเลือกภาพแตกต่างกันตามบริบทประวัติศาสตร์และโครงสร้างอำนาจทางสังคม (Becker, Scheiber & Jensen, 2025; Chimkhilai & Panyametheekul, 2024) การเปรียบเทียบนี้ช่วยให้เข้าใจว่าปรากฏการณ์ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในไทย แต่มีรูปแบบเชิงสากลที่ใช้กลวิธีทางภาษาและภาพเพื่อ ตอกย้ำภาพลักษณ์เชิงลบและความเกลียดชัง

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบยังเผยให้เห็นว่า การสร้างให้เป็นผู้อื่น และ เป็นชายขอบเป็นกลไกสำคัญในทุกบริบท แต่ผลกระทบต่อการรับรู้ และ พฤติกรรม ของผู้รับสารอาจแตกต่างกันตามระดับการเข้าถึง ของสื่อ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบช่วยให้การวิเคราะห์สื่อไทยมีมิติทางทฤษฎีที่เข้มแข็ง และสามารถเสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งและ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ได้อย่างเหมาะสมตามมาตรฐานสากล (Kress & van Leeuwen, 2021; Ermida, 2023)

สรุปได้ว่าการเปรียบเทียบบริบทสากลทำให้เห็นว่า กลวิธีสร้างความเกลียดชังในสื่อไทย ทั้งภาษาและภาพ มีลักษณะร่วมกับปรากฏการณ์ในต่างประเทศ แต่มีเอกลักษณ์ที่สะท้อนบริบทชายแดนไทย-กัมพูชา การเข้าใจบริบทสากลช่วยให้การวิเคราะห์สื่อไทยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และชี้แนะทางการจัดการ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ที่เหมาะสมและเชื่อมโยงกับมาตรฐานสากล

3. ผลกระทบเชิงสังคม

การวิเคราะห์ผลกระทบเชิงสังคมของวาทกรรมความเกลียดชังในสื่อไทยต่อชายแดนไทย-กัมพูชาเผยให้เห็นว่าภาษาและภาพในสื่อสามารถสร้างอิทธิพลต่อหลายระดับ ตั้งแต่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและรัฐ ไปจนถึง การ

รับรู้ของประชาชนชายแดน และแนวทางสื่อสารสาธารณะ (Van Dijk, 2020; Chimkhilai & Panyametheekul, 2024)

ประการแรก ต่อความสัมพันธ์ชายแดนไทย-กัมพูชา การปรากฏของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ในสื่อไทยสามารถเพิ่มความตึงเครียดระหว่างชุมชนชายแดนและกระทบต่อการร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคม งานวิจัยพบว่าข้อความหรือภาพที่เน้นการบุกรุกหรือการละเมิดอธิปไตย สามารถสร้าง การรับรู้ว่าฝ่ายตรงข้ามเป็นภัย ซึ่งส่งผลต่อการลดทอนความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างชุมชน (Hemtanon, Phetkrachang & Yangyuen, 2024)

ประการที่สอง ต่อการรับรู้ของประชาชนชายแดน สื่อที่มีการสร้างกรอบ เชิงลบและใช้ภาพเสียดสีชาติพันธุ์ ทำให้ประชาชนชายแดนเกิด การรับรู้ที่บิดเบือนต่อกลุ่มชาติพันธุ์กัมพูชา ส่งผลให้เกิดแบบแผนความคิด อคติและการกระตุ้นอารมณ์ เช่น ความกลัว ความโกรธ และความรังเกียจ (Becker, Scheiber & Jensen, 2025; ElSherief et al., 2021) ผลกระทบเหล่านี้ไม่เพียงเกิดในระดับบุคคล แต่ยังสะท้อนออกมาเป็นทัศนคติร่วมของชุมชน ซึ่งอาจกระทบต่อ ความสามัคคีทางสังคม (social cohesion) และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ประการที่สาม ต่อแนวทางสื่อสารสังคมและนโยบาย การปรากฏของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ชี้ให้เห็นความจำเป็นในการออกแบบสื่อและนโยบายสาธารณะที่สามารถลดผลกระทบทางลบ การวิจัยนานาชาติพบว่า การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการสื่อสารเชิงวิพากษ์ (media literacy) และการพัฒนารอบการ รายงานข่าวที่มีการสร้างกรอบเป็นกลาง สามารถลดการกระตุ้นทางอารมณ์และอคติ ของผู้รับสารได้ (Ermida, 2023; Kress & van Leeuwen, 2021) ในบริบทไทย การสร้างมาตรการสื่อสารชายแดน เช่น การเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นกลางและสร้างความเข้าใจระหว่างชาติพันธุ์ สามารถช่วยลดผลกระทบของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนชายแดน

สรุปได้ว่าผลกระทบเชิงสังคมของวาทกรรมความเกลียดชังในสื่อไทยต่อชายแดนไทย-กัมพูชา ครอบคลุมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและรัฐ การรับรู้และทัศนคติของประชาชนชายแดน และแนวทางสื่อสารสาธารณะ การเข้าใจผลกระทบเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาแนวทางนโยบายและมาตรการลดผลกระทบของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

สรุป

บทความนี้ศึกษาการสร้างวาทกรรมความเกลียดชังในสื่อไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา โดยมุ่งวิเคราะห์ ภาษาและภาพ ที่ถูกใช้ในการสื่อสารลักษณะเชิงลบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ฝ่ายตรงข้าม รวมถึง ผลกระทบต่อการรับรู้ของประชาชนชายแดนและความสัมพันธ์ระหว่างชาติ ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีทางภาษา เช่น การใช้คำเปรียบเปรย เสียดสี หรือระบุชาติพันธุ์ ช่วยสร้าง ให้เป็นผู้อื่นและ ทำให้เป็นชายขอบของฝ่ายตรงข้าม ภาพและสัญลักษณ์ในสื่อ เช่น การใช้สีเข้ม รูปภาพความรุนแรง หรือมุขตลกเชิงเสียดสี ช่วยเพิ่มการกระตุ้นทางอารมณ์และ

บังคับของภาพลักษณ์เหมารวม การประเมินผลกระทบต่อผู้รับสารเผยให้เห็นว่า คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนชายแดน, กระทบต่อความสัมพันธ์ชายแดนไทย-กัมพูชา และอาจทำให้เกิดความตึงเครียดทางสังคมและลดความสมานฉันท์ของชุมชน บทวิเคราะห์เชิงทฤษฎีผ่านการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ และศาสตร์สังคมชี้ให้เห็นว่าภาษาและภาพในสื่อไทยไม่ได้เป็นกลาง แต่เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจและ ตอกย้ำภาพลักษณ์เชิงลบการเปรียบเทียบกับบริบทสากลเผยว่า กลวิธีทางภาษาและ วาทกรรมหลายรูปแบบในไทยมีลักษณะร่วมกับต่างประเทศ แต่มีเอกลักษณ์ที่สะท้อนบริบทชายแดนไทย-กัมพูชา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการจัดการ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง

1. การสร้างกรอบการสื่อสารที่เป็นกลางและปรับภาษา เพื่อบรรเทาผลกระทบของ คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง ต่อความสัมพันธ์ชายแดนและ การรับรู้ของประชาชน การสร้างกรอบการสื่อสารที่เป็นกลางและปรับภาษาให้เหมาะสมถือเป็นขั้นตอนสำคัญ รัฐและสื่อควรพัฒนานโยบายการรายงานข่าวที่เน้นความเที่ยงตรง สมดุล และเป็นกลาง โดยเฉพาะในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์และความขัดแย้งชายแดน นอกจากนี้ การอบรมและพัฒนาศักยภาพนักข่าวในการใช้ภาษาเชิงอารมณ์ต่ำ (Low-emotional language) และหลีกเลี่ยงคำเปรียบเปรยหรือเสียดสีเชิงชาติพันธุ์ จะช่วยลดการสร้าง การรับรู้ลบต่อฝ่ายตรงข้ามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการภาพและสัญลักษณ์ในสื่อเป็นกลไกสำคัญในการสร้างอารมณ์ การรับรู้ และภาพลักษณ์เหมารวมของกลุ่มบุคคลหรือสังคม ดังนั้น การกำกับและออกแบบภาพในสื่อจึงควรยึดหลักจริยธรรมทางภาพและความรับผิดชอบทางสัญลักษณ์อย่างเคร่งครัด สื่อควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาพหรือสัญลักษณ์ที่ตอกย้ำความรุนแรง ทำให้เกิดการลดทอนคุณค่า หรือปลุกกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มเปราะบางไปอยู่ชายขอบของสังคม พร้อมทั้งควรพัฒนาการใช้ภาพประกอบข่าวและอินโฟกราฟิกที่มีกรอบการนำเสนออย่างเป็นกลาง เพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้รับสารสามารถตีความข้อมูลบนพื้นฐานของข้อเท็จจริง โดยไม่ถูกชี้นำหรือสร้างอคติจากการนำเสนอของสื่อ

3. การพัฒนาความรู้ด้านสื่อและการรับสาร การเสริมสร้างความรู้ด้านสื่อให้แก่ประชาชนในพื้นที่ชายแดนเป็นกลยุทธ์สำคัญในการลดความเปราะบางต่อการสื่อสารที่บิดเบือน การอบรมด้านความรู้เท่าทันสื่อจะช่วยให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์เนื้อหา ข้อความ และภาพอย่างมีวิจารณญาณ เข้าใจเทคนิคการจัดกรอบการนำเสนอข่าว และสามารถระบุการใช้ถ้อยคำหรือสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเกลียดชังหรือการเหมารวมเชิงลบได้อย่างชัดเจน ผลจากการพัฒนาความรู้ด้านสื่อจะช่วยลดการเร้าอารมณ์และอคติต่อฝ่ายตรงข้าม พร้อมทั้งส่งเสริมความเข้าใจที่ถูกต้องต่อความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดน

4. การออกแบบมาตรการสื่อสารชายแดนและนโยบายระหว่างรัฐในระดับนโยบาย การจัดตั้งกลไกการสื่อสารที่เป็นระบบระหว่างชุมชนชายแดนกับหน่วยงานรัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการลดความตึงเครียดและป้องกันความขัดแย้ง การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นกลางและตรวจสอบได้ระหว่างฝ่ายไทยและกัมพูชา รวมถึงการเฝ้าระวังและจัดการถ้อยคำที่แสดงความเกลียดชังในสื่อออนไลน์ จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์ลุกลามหรือทวีความ

รุนแรง มาตรการความร่วมมือในระดับรัฐยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างชุมชนชายแดน ตลอดจนส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นทางสังคมและความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

5. การวิจัยและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง การประเมินและติดตามผลของปรากฏการณ์ถ้อยคำที่แสดงความเกลียดชังอย่างต่อเนื่องเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อประสิทธิผลของมาตรการและนโยบาย การใช้การวิจัยเชิงระยะยาวและการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อติดตามแนวโน้มการสื่อสารเชิงลบในสื่อกระแสหลักและสื่อสังคมออนไลน์ จะช่วยให้สามารถปรับปรุงนโยบายและมาตรการได้อย่างทันทั่วทั้งที่ การวิจัยอย่างต่อเนื่องยังช่วยสร้างองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและแนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับประเทศอื่นที่มีบริบทชายแดน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- สีหรัักษ์, ป., ปึกษาสุข, อ., & ตั้มณีนจินดา, อ. (2025). กลวิธีความไม่สุภาพในข้อความกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ภาษาไทย. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 25(1), 54–83.
<https://doi.org/10.64731/jla.v25i1.281707>
- ศรีรัักษ์, ส. (2025). การศึกษาพัฒนาการและการผลิตซ้ำของ “ความเกลียดชัง” ในสังคมไทย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 8(2), A31–A45. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru/article/view/278368 ThaiJo
- Becker, A., Scheiber, D., & Jensen, M. (Eds.). (2025). Imagery of Hate Online. Open Book Publishers.
- Chimkhilai, P., & Panyametheekul, S. (2024). Hate speech in YouTube comments on Rohingya refugees in Thailand and Syrian refugees in Europe. LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network, 17(1), 133–161. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/LEARN/article/view/270379> Thai Journal Online
- Chutintharanon, T., & Panpeng, K. (2023). Theatre in education for knowledge enhancement of Hate speech reproduction through online media for Thai youth. Thammasat Journal. Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tujo/article/view/275204> Thai Journal Online
- Eakwilai, W., Soommat, K., Phansawang, J., & Phongsuwan, R. (2021). Peaceful-Oriented Communication for Reduction of Hate speech Abused by Thai Youth in the 21st Century. Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, 10(1), 645–655. Retrieved from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/article/view/247748> ThaiJo

- ElSherief, M., Kulkarni, V., Nguyen, D., Wang, W. Y., & Belding, E. (2018). Hate lingo: A target-based linguistic analysis of Hate speech in social media. arXiv. Retrieved from <https://arxiv.org/abs/1804.04257> arXiv
- ElSherief, M., Ziems, C., Muchlinski, D., Anupindi, V., Seybolt, J., De Choudhury, M., & Yang, D. (2021). Latent hatred: A benchmark for understanding implicit Hate speech. arXiv. Retrieved from <https://arxiv.org/abs/2109.05322> arXiv
- Ermida, I. (Ed.). (2023). Hate speech in Social Media: Linguistic Approaches. Springer.
- Hemtanon, S., Phetkrachang, K., & Yangyuen, W. (2024). Identifying text-based online Thai hate speech in social media. *Journal of Information Science Research and Practice*, 42(4), 44–56. <https://doi.org/10.14456/jiskku.2024.27>
- Maity, K., Poornash, A. S., Bhattacharya, S., Phosit, S., Kongsamlit, S., Saha, S., & Pasupa, K. (2024). HateThaiSent: Sentiment-aided Hate speech detection in Thai language. *IEEE Transactions on Computational Social Systems* (in press).
- Pasupa, K., Karnbanjob, W., & Aksornsiri, M. (2022). Hate speech detection in Thai social media with ordinal-imbalanced text classification. In *Proceedings of the 19th International Joint Conference on Computer Science and Software Engineering (JCSSE)*, 22–25 June 2022, Bangkok, Thailand.
- Rahman, M. Z., & Ferdous, N. (2024). Role of misinformation and Hate speech on social media in communal violence: The Indian context. *ASEAN Journal of Research*, 2(1). Retrieved from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/KMR/article/view/270184> Thai Journal Online
- Sangsawat, R. (2024). Hate speech: Transmitting hatred on online social media to criminal acts. *Journal of Social Work and Social Administration*, 32(1), 62–88. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swjournal/article/view/267547> Thai Journal Online
- Sukhamsri, S. (2025). Toxicity posts and hateful comments detection in Thai language using supervised ensemble classification. *RMUTL Engineering Journal*. <https://doi.org/10.14456/rmutlengj.2025.1>
- United Nations. (n.d.). Addressing Hate speech through education: A guide for policy makers. United Nations. Retrieved from https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/publications-and-resources/Addressing_hate_speech_through_education_A_guide_for_policy_makers.pdf

การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในชุมชนชนบทในประเทศไทยยุคใหม่ :

การวิเคราะห์ผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนชนบท

Changes in Lifestyles and Culture in Modern Rural Communities in Thailand: An Analysis of Their Impact on Traditional Lifestyles and Beliefs in Rural Communities.

น.ส.อารี แก้วบุรี¹

Miss. Aree Kaewbure

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในชุมชนชนบทไทยยุคใหม่ โดยเน้นการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อระบบความเชื่อดั้งเดิม ค่านิยม และโครงสร้างทางสังคมของชุมชน การศึกษาตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาวัฒนธรรม โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อัตลักษณ์วัฒนธรรม และโลกาภิวัตน์เป็นฐานในการวิเคราะห์ บทความนำเสนอภาพรวมของชุมชนชนบทไทยในอดีต ซึ่งมีลักษณะการดำเนินชีวิตที่ยึดโยงกับธรรมชาติ ความเชื่อพื้นถิ่น และโครงสร้างครอบครัวขยาย ก่อนเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันที่เกิดจากอิทธิพลของทุนนิยม เทคโนโลยี และการย้ายถิ่น บทความวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกและชุมชน ทั้งในด้านอาชีพ ค่านิยม การบริโภค และบทบาทของวัยรุ่นกับผู้สูงอายุ รวมถึงผลกระทบต่อระบบความเชื่อ เช่น การลดบทบาทของศาสนา พิธีกรรม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดั้งเดิม โดยใช้กรณีศึกษาชุมชนภาคอีสานเป็นตัวอย่างในการชี้ให้เห็นถึงพลวัตภายในของการเปลี่ยนแปลง อันประกอบด้วยทั้งการยอมรับ การปรับตัว และการต่อต้านแบบสร้างสรรค์ ข้อค้นพบชี้ว่า ชุมชนมิได้เป็นเพียงผู้รับผลกระทบ หากแต่เป็นผู้กระทำที่มีความสามารถในการนิยามและต่อรองอัตลักษณ์ของตนเองอย่างหลากหลาย บทความจึงเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนที่เคารพต่อพลวัตและความหลากหลาย โดยให้บทบาทแก่ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และภาคประชาสังคมอย่างแท้จริง พร้อมเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคตที่เน้นการฟังเสียงของประชาชนขอบและการศึกษาวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนผ่านเชิงสังคมและดิจิทัล

คำสำคัญ: วิถีชีวิต, วัฒนธรรม, ชุมชนชนบท, ประเทศไทย

¹ นักวิชาการอิสระ ; independent Scholar,Thailand

Corresponding author, e-mail: areekaewburi@gmail.com,Tel. 089-85376634

Abstract

This article analyzes the transformation of rural Thai communities in the modern era, focusing on the impacts of socioeconomic change on traditional beliefs, values, and social structures. Drawing on sociological and anthropological perspectives, it employs conceptual frameworks of social change, cultural identity, and globalization to examine shifts in daily life and community dynamics. The study outlines the traditional rural Thai way of life—centered around agriculture, spiritual beliefs, and extended family systems—before contrasting it with contemporary phenomena driven by capitalism, digital technology, and rural-to-urban migration. Changes are analyzed at both individual and communal levels, including shifts in occupation, consumption patterns, youth and elder roles, and the decline of traditional institutions such as religion, local rituals, and spirit worship. Using a case study from northeastern Thailand, the article illustrates how communities engage with change through adaptation, negotiation, and creative resistance. Findings suggest that rural communities are not passive victims of modernization but active agents capable of reinterpreting their identities in dynamic ways. The article calls for policy approaches that recognize cultural diversity and grassroots agency, recommending stronger roles for local governments and civil society in cultural revitalization. Future research should prioritize the voices of marginalized groups and explore emerging cultural forms shaped by digital platforms and translocal interactions.

Keywords: Lifestyles, Culture, Rural Communities, Thailand

1. บทนำ

ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมาสังคมไทยได้เผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การขยายตัวของเศรษฐกิจทุนนิยม และการเคลื่อนย้ายแรงงาน ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชน โดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่เคยมีลักษณะของการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัวและชุมชน และยึดโยงกับความเชื่อดั้งเดิม วิถีชีวิตเหล่านี้กำลังเผชิญกับแรงสั่นสะเทือนทั้งจากภายนอกและภายในชุมชนเอง (Keyes, 2014)

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในยุคปัจจุบันมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากบริบทของประเทศอื่น โดยเฉพาะในด้านของการพัฒนาเมืองอย่างเร่งด่วน ความเจริญของโครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล และการขยายตัวของการศึกษา ส่งผลให้ชุมชนชนบทไทยจำนวนมากเริ่มมีลักษณะ “กึ่งเมืองกึ่งชนบท”

(Semi-urbanized) ความเป็น “ไทยร่วมสมัย” นี้มีทั้งโอกาสในการเข้าถึงบริการและข้อมูลข่าวสาร แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในเชิงค่านิยม ทศนคติ และความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน (Rigg & Salamanca, 2011)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในชุมชนชนบทของประเทศไทยยุคใหม่ โดยมุ่งเน้นการพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความเชื่อ ค่านิยม และโครงสร้างทางสังคมดั้งเดิมของชุมชน ทั้งนี้การศึกษาไม่ได้มุ่งเพียงการบันทึกการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการตีความเชิงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของคนในชุมชน ซึ่งอาจแสดงออกผ่านทั้งการปรับตัว การปะทะ หรือแม้แต่การฟื้นฟูองค์ความรู้ท้องถิ่น (Arghiros, 2001)

คำถามสำคัญคือ “การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในชุมชนชนบทยุคใหม่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อและวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างไร” และ “ชุมชนมีรูปแบบการปรับตัวหรือรักษาองค์ความรู้วัฒนธรรมในบริบทที่เปลี่ยนแปลงนี้อย่างไร” บทความจะมุ่งวิเคราะห์ในระดับชุมชนชนบทที่ยังคงมีโครงสร้างทางวัฒนธรรมพื้นถิ่น เช่น ภาคอีสาน ภาคเหนือ และบางพื้นที่ในภาคกลาง โดยไม่รวมพื้นที่เมืองขนาดใหญ่หรือชุมชนชายแดนที่มีพลวัตพิเศษเฉพาะตัว ทั้งนี้ เพื่อรักษาความสม่ำเสมอในการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและตีความเชิงลึก (Tanabe & Keyes, 2002)

แม้ว่าบทความนี้จะพยายามวิเคราะห์ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงในมิติที่หลากหลาย แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ การพึ่งพาข้อมูลทุติยภูมิและการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนภาพรวมของทุกชุมชนในประเทศไทยได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ การตีความวัฒนธรรมและความเชื่อยังขึ้นอยู่กับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่และช่วงเวลา อย่างไรก็ตาม บทความนี้มุ่งหวังที่จะมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านของชุมชนชนบทในยุคใหม่ โดยเชื่อมโยงระหว่างการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างกับมิติทางวัฒนธรรมอย่างสมดุล (Appadurai, 1996)

2. กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเรื่อง “วิถีชีวิต” และ “วัฒนธรรมท้องถิ่น”

แนวคิดเรื่อง “วิถีชีวิต” (Way of life) หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่สะท้อนผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม และการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ขณะที่ “วัฒนธรรมท้องถิ่น” เป็นองค์ประกอบของความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีที่สืบทอดกันมาในแต่ละชุมชน แนวคิดทั้งสองนี้มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด และมักถูกใช้ในการอธิบายความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนชนบท ซึ่งมีระบบคุณค่าที่แตกต่างจากสังคมเมืองและมักดำรงอยู่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ (Geertz, 1973)

2.2 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change Theory) ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมไม่ใช่เพียงผลของการพัฒนาเทคโนโลยีหรือเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของโครงสร้างอำนาจ และวัฒนธรรมภายในสังคมเอง นักสังคมวิทยาเช่น Anthony Giddens มองว่าการเปลี่ยนแปลงเกิด

จากพลวัตของโครงสร้างและการกระทำของปัจเจกบุคคล (Agency-structure dynamic) ซึ่งหมายความว่า แม้ชุมชนจะเผชิญแรงกดดันจากภายนอก แต่ก็ยังสามารถเลือกที่จะตอบสนอง ปรับตัว หรือแม้แต่โต้กลับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นในรูปแบบที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตนเอง (Giddens, 1984)

2.3 แนวคิดวัฒนธรรมนิยมและมุมมองหลังอาณานิคม

แนวคิดวัฒนธรรมนิยม (Culturalism) และมุมมองหลังอาณานิคม (Postcolonial Perspective) เสนอให้มองวัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งตายตัว หากแต่เป็นสนามของการต่อรอง อำนาจ และการตีความอย่างไม่สิ้นสุด โดยเฉพาะในบริบทของโลกาภิวัตน์ ชุมชนชนบทไม่ได้เป็นเพียง “เหยื่อ” ของการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก แต่สามารถเลือกที่จะรับ ปรับ หรือดัดแปลงวัฒนธรรมใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทของตนเอง ดังที่ Stuart Hall ชี้ว่าอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่ตายตัว หากแต่ถูก “สร้าง” และ “เล่าใหม่” อย่างต่อเนื่องภายใต้เงื่อนไขของประวัติศาสตร์และอำนาจ (Hall, 1996)

2.4 การวิพากษ์และกำหนดกรอบการวิเคราะห์

ในขณะที่แนวคิดการพัฒนาชนบทของรัฐไทยมักวางอยู่บนฐานของการ “นำความทันสมัยเข้าสู่ท้องถิ่น” (Modernization-from-above) อย่างไม่ตั้งคำถาม แนวคิดเช่นนี้กลับมีนัยยะของการมองชุมชนชนบทว่า “ล้าหลัง” และต้องปรับตัวให้กลายเป็นแบบเดียวกับเมืองโดยไม่พิจารณารากวัฒนธรรมและบริบทเฉพาะถิ่นอย่างจริงจัง นี่ไม่เพียงแต่เป็นการลดทอนศักดิ์ศรีทางวัฒนธรรมของชุมชน แต่ยังสะท้อนทัศนคติแบบอาณานิคมภายใน (Internal colonialism) ที่รัฐเป็นผู้ผูกขาดนิยามความเจริญ บทความนี้จึงตั้งอยู่บนกรอบการวิเคราะห์แบบวิพากษ์ โดยยืนยันว่า ชุมชนชนบทมิใช่พื้นที่แห่งความล้าหลัง หากแต่เป็นพื้นที่ของการผลิตความหมาย สร้างอัตลักษณ์ และต่อรองอำนาจกับกระแสภายนอกอย่างมีพลวัต (Escobar, 1995)

3. ภาพรวมของชุมชนชนบทไทยในอดีต

หัวข้อนี้จะมุ่งชี้ให้เห็นฐานรากทางสังคมและวัฒนธรรมที่เคยหล่อหลอมชีวิตผู้คนในชนบทไทย ก่อนการรุกรานของเศรษฐกิจตลาดและกระแสโลกสมัยใหม่ โดยสำรวจโครงสร้างความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ระบบคุณค่าที่ผูกโยงกับศาสนาและความเชื่อท้องถิ่น ตลอดจนรูปแบบการดำรงชีพที่พึ่งพาธรรมชาติและแรงงานร่วมกัน ภาพอดีตดังกล่าวไม่เพียงเป็นฉากหลังทางประวัติศาสตร์ หากยังเป็นกรอบอ้างอิงสำคัญในการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและความเชื่อดั้งเดิมในบริบทชนบทไทยยุคใหม่อย่างมีมิติและลึกซึ้งยิ่งขึ้น.

3.1 วิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นฐาน

ชุมชนชนบทไทยในอดีตมีลักษณะการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ และดำรงชีวิตภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในครอบครัวและหมู่บ้าน วิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมไม่เพียงเป็นแหล่งรายได้หลัก แต่ยังเป็นฐานทางวัฒนธรรมที่กำหนดจังหวะของชีวิตประจำวัน เช่น การเพาะปลูกตามฤดูกาล การจัดงานบุญประเพณีตามปฏิทินจันทรคติ และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ วิถีเหล่านี้หล่อหลอมให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ร่วมที่มั่นคง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมชนบทไทย (Moerman, 1967)

3.2 โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและระบบครอบครัว

โครงสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนชนบทไทยดั้งเดิมมีลักษณะแนวดิ่งและแนวราบที่กลมกลืนกัน ครอบครัวขยาย (Extended family) มักอาศัยอยู่ร่วมกันหรือใกล้ชิดทางกายภาพและจิตใจ ผู้สูงอายุได้รับความเคารพในฐานะศูนย์รวมของภูมิปัญญาและจารีต ขณะเดียวกัน ระบบเครือญาติและเพื่อนบ้านก็ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายสวัสดิการพื้นฐานในยามเจ็บป่วยหรือเดือดร้อน ซึ่งแตกต่างจากสังคมเมืองที่พึ่งพารัฐหรือตลาด ความแน่นแฟ้นนี้ยังปรากฏผ่านการทำงานแบบลงแขก การแบ่งปันทรัพยากร และการจัดการความขัดแย้งผ่านผู้ใหญ่บ้านหรือพระสงฆ์ ซึ่งมีสถานะเป็น “ผู้ไกล่เกลี่ยเชิงศีลธรรม” (Keyes, 1975)

3.3 ระบบความเชื่อและพิธีกรรมดั้งเดิม

ระบบความเชื่อของชุมชนชนบทไทยในอดีตไม่ได้แยกขาดจากวิถีชีวิตประจำวัน แต่แทรกซึมอยู่ในทุกมิติของการดำรงอยู่ ตั้งแต่การเกษตร การคลอด การแต่งงาน ไปจนถึงความตาย ชุมชนยึดถือความเชื่อแบบพหุเทวนิยมพื้นถิ่น (Local animism) ที่ผสมผสานกับพุทธศาสนาอย่างกลมกลืน เช่น ความเชื่อเรื่องผีบ้านผีเรือน การบูชาผีปอบ การทำพิธีขอฝน หรือการแก้บน ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์เชิงจิตวิญญาณกับผืนดินและธรรมชาติ ความเชื่อเหล่านี้มิได้เป็นเพียง “ความงมงาย” ตามสายตาสสมัยใหม่ หากแต่เป็นระบบความรู้ที่มีหน้าที่สร้างระเบียบทางสังคม ยืนยันอัตลักษณ์ร่วม และกำหนดจริยธรรมของการอยู่ร่วมกัน (Tambiah, 1970)

4. ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคใหม่

หัวข้อนี้น่าวิเคราะห์แรงกระเพื่อมทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่รุกล้ำเข้าสู่ชุมชนชนบทไทยอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวของตลาดทุน การเคลื่อนย้ายแรงงาน การสื่อสารดิจิทัล หรือบทบาทรัฐในเชิงนโยบายการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มิได้ส่งผลเพียงต่อรูปแบบการดำรงชีพ หากยังท้าทายระบบคุณค่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และความเชื่อดั้งเดิมที่เคยเป็นแกนกลางของชุมชน อันนำไปสู่การปรับตัวต่อรอง และสร้างอัตลักษณ์ใหม่ภายใต้บริบทสมัยใหม่ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

4.1 โลกาภิวัตน์และการรุกคืบของทุน

การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชุมชนชนบทไทยในยุคปัจจุบัน คือกระแสโลกาภิวัตน์และการขยายตัวของทุนนิยมระดับโลก ซึ่งรุกล้ำเข้าสู่ทุกพื้นที่ของชีวิต ไม่เว้นแม้แต่หมู่บ้านห่างไกล การเข้ามาของทุนในรูปแบบของห้างสรรพสินค้า สื่อบันเทิง กระบวนการผลิตเพื่อการส่งออก และการเกษตรพันธสัญญา (Contract farming) ได้เปลี่ยนโครงสร้างการผลิตและค่านิยมของชุมชนชนบทอย่างถอนรากถอนโคน ชาวบ้านจำนวนมากถูกเปลี่ยนสถานะจาก “เจ้าของแรงงานและที่ดิน” มาเป็น “แรงงานเช่าชีวิต” ที่อยู่ในระบบหนี้ และวัฏจักรการบริโภคโดยไม่มีอำนาจต่อรอง (Walker, 2012)

4.2 เทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่

การแพร่ขยายของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์ ได้เข้ามาปฏิวัติวิถีคิด การสื่อสาร และการรับรู้ของคนในชุมชนชนบทอย่างไม่เคยมีมาก่อน ชุมชนที่เคยพึ่งพาข้อมูลจากผู้นำชุมชนหรือวัด กลายเป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถเข้าถึง “โลกภายนอก” ได้ด้วยตนเอง การ

บริโภคมภาพและค่านิยมเมืองผ่าน ตี๊กต็อก (TikTok), ยูทูบ (YouTube) หรือ เฟซบุ๊ก (Facebook) ส่งผลให้เกิดการเปรียบเทียบตนเองกับสังคมภายนอกอยู่ตลอดเวลา จนนำไปสู่การลดคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นลงโดยไม่รู้ตัว (Siriyuvasak, 2010) เทคโนโลยีจึงมิได้เป็นเพียงเครื่องมือ แต่เป็นพาหะของอำนาจที่เปลี่ยนรูปแบบความเป็นอยู่และอัตลักษณ์ของคนในชุมชนอย่างลึกซึ้ง

4.3 การเปลี่ยนแปลงด้านประชากรและการย้ายถิ่น

หนึ่งในปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนโฉมหน้าชนบทไทยอย่างมีนัยสำคัญคือ “การย้ายถิ่น” ของแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมืองหรือไปยังต่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้เกิด “ชุมชนผู้สูงอายุ” ที่มีเพียงเด็กและคนชราอยู่เบื้องหลัง คนวัยแรงงานที่เคยเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมชุมชน กลับกลายเป็นเพียงผู้นำส่งเงินจากภายนอก การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้โครงสร้างครอบครัวแบบขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวเหวี่ยง (Skipped-generation households) ความรู้ดั้งเดิมที่เคยถ่ายทอดผ่านการอยู่ร่วมและการปฏิบัติกลับต้องสะดุดลง ขณะเดียวกัน เยาวชนในชนบทที่ได้รับอิทธิพลจากการศึกษาและเทคโนโลยีก็เริ่มปฏิเสธวัฒนธรรมบ้านเกิด มองวิถีท้องถิ่นว่า “ล้าหลัง” และเฝ้ามองความทันสมัยตามแบบเมืองใหญ่ (Rigg, 1998)

5. การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในระดับปัจเจกและชุมชน

ในหัวข้อนี้มุ่งสำรวจพลวัตของการปรับตัวทั้งในมิติชีวิตประจำวันของบุคคลและโครงสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนชนบทไทย ภายใต้แรงกดดันจากเศรษฐกิจสมัยใหม่ เทคโนโลยี และค่านิยมแบบปัจเจกนิยม การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนบทบาททางครอบครัว รูปแบบการประกอบอาชีพ ความคาดหวังต่ออนาคต และความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น ซึ่งมีได้เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม หากยังเป็นการเคลื่อนตัวของระบบคุณค่าและความหมายของการอยู่ร่วมกันในสังคมชนบทอย่างลึกซึ้ง

5.1 การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพและแรงงาน

การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดในระดับปัจเจกและครัวเรือนในชนบทไทย คือการลดบทบาทของภาคเกษตรกรรม และการหันไปพึ่งพารายได้จากงานนอกภาคเกษตร เช่น แรงงานรับจ้างในเมือง งานภาคบริการ หรือแม้แต่งานออนไลน์ที่ไม่ต้องอาศัยพื้นที่การผลิตแบบเดิม การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้อิทธิพลที่เคยยึดโยงกับจังหวะฤดูกาลและธรรมชาติต้องถูกแทนที่ด้วยระบบเวลาของตลาดและทุน ผลที่ตามมาคือการแยกขาดของความรู้ท้องถิ่นดั้งเดิม เช่น ความรู้เรื่องพันธุ์ข้าว การดูแลรักษามะพร้าว หรือการรักษาแบบพื้นบ้าน ซึ่งไม่มีที่ทางในโลกของงานอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจสมัยใหม่ (Delang, 2002)

5.2 การเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยมและรูปแบบการบริโภค

การไหลบ่าของวัฒนธรรมบริโภคนิยมเข้าสู่ชุมชนชนบทได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงค่านิยมอย่างลึกซึ้ง ค่านิยมเดิมที่ยกย่องความพอเพียง ความประหยัด และการทำงานหนัก เริ่มถูกแทนที่ด้วยการแสวงหาสถานะผ่านการบริโภคสิ่งของ เครื่องใช้ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การมีโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ รถยนต์ หรือบ้านสไตล์เมือง กลายเป็นเครื่องบ่งชี้ความสำเร็จของชีวิตในสายตาของคนในชุมชน การบริโภคจึงไม่ใช่เพียง

พฤติกรรมส่วนบุคคล แต่กลายเป็นกลไกสร้างอัตลักษณ์ใหม่ ที่มีกฎหลอหลอมผ่านสื่อและกระแสมโนมจากเมืองใหญ่ (Featherstone, 1991)

5.3 บทบาทที่เปลี่ยนไปของครอบครัว วัยรุ่น และผู้สูงอายุ

โครงสร้างครอบครัวในชนบทไทยยุคใหม่กำลังเปลี่ยนแปลงไปจากระบบครอบครัวขยายที่เคยแน่นแฟ้น กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวที่สมาชิกกระจายตามพื้นที่เศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่เคยมีบทบาทเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของบ้าน กลับถูกลดทอนบทบาทเหลือเพียง “ผู้เลี้ยงหลาน” หรือ “ผู้รอเงินโอน” จากลูกหลาน ขณะเดียวกัน วัยรุ่นในชนบทก็เผชิญกับแรงกดดันระหว่างโลกวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมสมัยนิยม พวกเขาเลือกเดินทางออกจากชุมชนเพื่อแสวงหาเสรีภาพในเมือง แต่กลับต้องเผชิญกับความเปราะบางทางเศรษฐกิจและอัตลักษณ์ที่ไร้ราก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนการสั่นคลอนของสถาบันครอบครัวในชนบทอย่างรุนแรง (Jones & Tan, 2012)

6. ผลกระทบต่อความเชื่อและวัฒนธรรมดั้งเดิม

หัวข้อนี้มุ่งวิเคราะห์ว่าการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสมัยใหม่ได้สั่นคลอนฐานคิดและพิธีกรรมที่เคยยึดโยงชุมชนชนบทไทยอย่างไร ทั้งในมิติความศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จารีตประเพณี และบรรทัดฐานทางศีลธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้หมายถึงการสูญสลายโดยสิ้นเชิง หากแต่สะท้อนกระบวนการตีความใหม่ เลือกสรร และผสมผสานคุณค่าเก่าเข้ากับบริบทใหม่ ซึ่งนำไปสู่รูปแบบวัฒนธรรมที่แปรเปลี่ยนและซับซ้อนยิ่งขึ้นในสังคมชนบทไทยร่วมสมัย

6.1 การลดบทบาทของศาสนาและพิธีกรรม

ในหลายชุมชนชนบทไทย พุทธศาสนาและพิธีกรรมท้องถิ่นเคยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณและเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน แต่ในยุคใหม่ บทบาทของวัด พระสงฆ์ และพิธีกรรมกลับลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีมองว่าศาสนาเป็นเพียงพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ที่ขาดความเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ความเร่งรีบของชีวิตสมัยใหม่ประกอบกับอิทธิพลของทุนนิยมทำให้พิธีกรรมหลายอย่างถูก “ย่อส่วน” หรือเลิกปฏิบัติไปโดยปริยาย เช่น การทำบุญเข้าพรรษาที่ลดเหลือเพียงกิจกรรมวันเดียว หรือการทอดกฐินที่กลายเป็นงานแสดงของกลุ่มทุนในพื้นที่ (Taylor, 2008)

6.2 การเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมชุมชนและเทศกาลพื้นบ้าน

เทศกาลและพิธีกรรมที่เคยมีบทบาทหลอหลอมความเป็น “ชุมชน” เช่น บุญบั้งไฟ บุญข้าวประดับดิน หรือประเพณีสงกรานต์ในระดับท้องถิ่น กำลังถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกระแสการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ เทศกาลที่เคยเป็นการแสดงออกทางจิตวิญญาณและความผูกพันของชุมชน กลับกลายเป็น “อีเวนต์” ที่ออกแบบมาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือรองรับกลุ่มทุน การแสดงพื้นบ้านถูกบรรจุอยู่ในตารางโชว์ การแต่งกายแบบดั้งเดิมกลายเป็นพร็อพสำหรับเซลฟี และบริบททางศาสนาถูกทำให้เลือนรางลง การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนการแปรสภาพของพิธีกรรมจาก “วัฒนธรรมการมีชีวิตร่วม” สู่ “สินค้าทางวัฒนธรรม” (Cohen, 2001)

6.3 การลดความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ระบบความเชื่อที่เคยแฝงอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของชาวชนบท เช่น ความเชื่อเรื่องผีเรือน ผีปู่ตา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำไร่นา กำลังถูกลดทอนลงภายใต้อิทธิพลของโลกวิทยาศาสตร์ ศาสนาแบบทฤษฎี และระบบการศึกษาแบบเมืองที่มองสิ่งเหล่านี้ว่า “ล้าหลัง” หรือ “ไร้เหตุผล” การลดลงของพิธีกรรมบูชาและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น ศาลปู่ตา หรือการไม่ทำพิธี “ขึ้นบ้านใหม่” อย่างครบถ้วน แสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำให้ความเชื่อต้องกลืนกลายเป็นเพียงเศษซากในความทรงจำของผู้สูงวัย ความเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงเป็นการสลายตัวของระบบความรู้พื้นถิ่น แต่ยังส่งผลต่อจินตนาการของชุมชนเกี่ยวกับ “ขอบเขตของชีวิต” และความสัมพันธ์กับธรรมชาติ (Endres, 2011)

6.4 วาทกรรม “ความเสื่อมถอยของวัฒนธรรม” และการต่อต้าน

ในกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้เกิดวาทกรรมที่พูดถึง “ความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมชนบท” อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในกลุ่มนักวิชาการ ท้องถิ่นนิยม และผู้สูงอายุในชุมชน วาทกรรมนี้สะท้อนความรู้สึกสูญเสียอัตลักษณ์ ความทรงจำร่วม และความเป็นชุมชนดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม การตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงมิได้เกิดขึ้นในรูปแบบของการยอมจำนนเสมอไป ในหลายชุมชนมีความพยายาม “ต่อต้านแบบสร้างสรรค์” (Creative resistance) ผ่านการฟื้นฟูพิธีกรรมพื้นบ้าน การรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อรักษาความรู้ดั้งเดิมในรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับยุคสมัย แสดงให้เห็นว่าแม้ชนบทจะเปลี่ยนแปลงแต่ศักยภาพในการนิยามตนเองของชุมชนก็ยังคงอยู่ (Scott, 1985)

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทภายใต้แรงกดดันจากเศรษฐกิจสมัยใหม่ เทคโนโลยี และโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตและระบบความเชื่อของชุมชนในสองด้านที่ซับซ้อน ด้านหนึ่งการเปิดรับความทันสมัยได้ช่วยให้ชุมชนสามารถเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ การศึกษา และเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขึ้น ส่งผลให้คนรุ่นใหม่มีทางเลือกในการดำรงชีวิตมากกว่าเดิม และสามารถนำองค์ความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง กระบวนการเปลี่ยนผ่านดังกล่าวก็ส่งผลให้ระบบคุณค่าและความเชื่อดั้งเดิมบางประการถูกลดบทบาทลง ความสัมพันธ์แบบเครือญาติและพิธีกรรมที่เคยทำหน้าที่เชื่อมโยงสมาชิกในชุมชนเริ่มอ่อนตัวลง พร้อมกับการเกิดขึ้นของค่านิยมแบบปัจเจกนิยมและวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่แทรกซึมเข้ามาในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของชนบทไทยจึงมิใช่เพียงกระบวนการเสื่อมถอยของวัฒนธรรม หากแต่เป็นกระบวนการปรับตัวที่มีทั้งโอกาสและความท้าทาย ซึ่งกำหนดทิศทางของวิถีชีวิตและความเชื่อของชุมชนในยุคสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง

7. กรณีศึกษาเฉพาะพื้นที่: ชุมชนชนบทภาคอีสาน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือ “อีสาน” เป็นภูมิภาคที่มีประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะนับตั้งแต่ทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา ภูมิภาคนี้ถูกผลักดันเข้าสู่กระแสการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งในรูปแบบของการเกษตรเชิงเดี่ยว การโยกย้ายแรงงานไปยังกรุงเทพฯ และต่างประเทศ รวมถึงการเข้ามาของรัฐผ่านโครงการพัฒนาหลายรูปแบบ เช่น โครงการเขื่อน

โครงสร้างพื้นฐาน และระบบการศึกษาแบบรวมศูนย์ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้รับทวนสมมูลดั้งเดิมของชุมชน จนเกิดความสลับซับซ้อนระหว่างการอ้างอัตลักษณ์พื้นถิ่นกับการเปิดรับความเป็นสมัยใหม่ (Rigg & Salamanca, 2009)

การเปลี่ยนแปลงในชุมชนชนบทภาคอีสานปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในโครงสร้างเศรษฐกิจของครัวเรือน จากเดิมที่ยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้เปลี่ยนไปพึ่งพารายได้จากแรงงานนอกพื้นที่เป็นสัดส่วนสำคัญ ครัวเรือนจำนวนมากกลายเป็น “เศรษฐกิจสองฐาน” ที่สมาชิกหนุ่มสาวทำงานในเมืองหรือต่างประเทศ ขณะที่สมาชิกที่เหลือยังคงดูแลไร่นาและบ้านเรือนอยู่เบื้องหลัง การจัดการทรัพยากรและวัฒนธรรมในพื้นที่จึงตกอยู่ในมือของคนสูงวัยและเด็ก ความรู้ดั้งเดิมด้านเกษตรกรรม การรักษาแบบพื้นบ้าน และพิธีกรรมทางจิตวิญญาณเริ่มขาดตอน การผลิตวัฒนธรรมกลายเป็นกิจกรรมที่ไม่มีผู้สืบทอดอย่างต่อเนื่อง (Grandstaff et al., 2008)

แม้จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนในชุมชนชนบทภาคอีสานกลับไม่ได้ยอมจำนนต่อกระแสดังกล่าวอย่างสิ้นเชิง หลายคน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและผู้เฒ่าผู้แก่ แสดงความกังวลต่อ “ความสูญเสียทางวัฒนธรรม” แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีความพยายามปรับตัวและประยุกต์ใช้สิ่งใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทของตน เช่น การจัดงานบุญแบบย่อส่วนให้สอดคล้องกับเวลาของคนรุ่นใหม่ การบันทึกพิธีกรรมลงในรูปแบบวิดีโอเพื่อนำเสนอผ่านโซเชียลมีเดีย หรือการฟื้นฟูการเล่นและภาษาถิ่นในโรงเรียนท้องถิ่น กลไกเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ชุมชนมิได้เป็นเพียงผู้รับผลกระทบ แต่ยังเป็น “ผู้ผลิตวัฒนธรรม” ที่มีความสามารถในการเลือก ปรับ และดัดแปลงวัฒนธรรมอย่างมีวิจารณญาณ (McCargo & Pathmanand, 2005)

ความพยายามฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับชุมชนในหลายชุมชนชนบทของภาคอีสาน ความพยายามในการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ได้เกิดจากรัฐหรือหน่วยงานภายนอกเท่านั้น หากแต่เป็นผลของการรวมตัวภายในชุมชนเอง กลุ่มวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น กลุ่มสืบสานหมอลำ กลุ่มอนุรักษ์ผ้าไหม และชมรมพระภูมิเจ้าที่ท้องถิ่น ได้ทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ต่อรอง” ทางวัฒนธรรม ที่ไม่เพียงแต่รักษาความเชื่อและภูมิปัญญาดั้งเดิม แต่ยังสร้างรูปแบบใหม่ของอัตลักษณ์ที่กลมกลืนกับโลกสมัยใหม่ เช่น การจัดงานบุญออนไลน์ การผลิตหมอลำเวอร์ชันยูทูบ หรือการนำผ้าไหมมาสร้างแบรนด์สินค้าท้องถิ่น ความเคลื่อนไหวเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการฟื้นฟูวัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องย้อนกลับไปสู่อดีต แต่สามารถเป็นกระบวนการ “สร้างใหม่” อย่างมีพลังในยุคโลกาภิวัตน์ (Yos Santasombat, 2001)

โดยสรุปกรณีศึกษาชุมชนชนบทภาคอีสานสะท้อนให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์มิได้มีลักษณะเป็นเพียงผลดีหรือผลเสียเพียงด้านเดียว ด้านหนึ่งการเปิดรับเศรษฐกิจสมัยใหม่ เทคโนโลยี และการเคลื่อนย้ายแรงงานได้สร้างโอกาสทางรายได้ การศึกษา และการเชื่อมโยงกับโลกภายนอก ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็ได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบหลายประการ ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ในหัวข้อที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการลดบทบาทของพิธีกรรมทางศาสนา การอ่อนตัวของความเชื่อดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว และการลดความต่อเนื่องของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น การปรับตัวของชุมชนชนบทไทย

ในอนาคตจึงควรมุ่งสร้างสมดุลระหว่างการเปิดรับความทันสมัยกับการธำรงคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมในโรงเรียนท้องถิ่น การสนับสนุนกิจกรรมวัฒนธรรมโดยชุมชน และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน ทั้งนี้ เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไม่ทำลายรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชน แต่กลับกลายเป็นกระบวนการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย

สรุป

บทความนี้ได้แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในชุมชนชนบทไทยยุคใหม่เป็นปรากฏการณ์ที่มีพลวัตและความซับซ้อนสูง มิใช่เพียงการ “เสื่อมถอย” ตามวาทกรรมกระแสหลัก แต่เป็นการเปลี่ยนผ่านที่เกี่ยวข้องกับอำนาจทุน และจินตนาการของความเป็น “ทันสมัย” ที่เข้ามากำหนดโครงสร้างชีวิตประจำวันของผู้คน ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ไปจนถึงระดับชุมชน โดยการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยเฉพาะต่อระบบความเชื่อ วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งถูกตั้งคำถาม ท้าทาย หรือแม้กระทั่งถูกทำให้กลายเป็นสินค้าในระบบตลาด

จากข้อค้นพบในบทความนี้ มีประเด็นหลายประการที่ควรได้รับการศึกษาต่อยอดในอนาคต โดยเฉพาะการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างชุมชนที่มีระดับการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยที่ทำให้บางชุมชนสามารถรักษาอัตลักษณ์หรือดัดแปลงวัฒนธรรมได้อย่างมีพลัง ขณะเดียวกันงานวิจัยในอนาคตควรให้ความสำคัญกับเสียงของ “คนชายขอบ” ในชุมชน เช่น เยาวชน ผู้หญิง ผู้สูงอายุ และกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมักถูกมองข้ามในกระบวนการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ยังควรมีการศึกษารูปแบบใหม่ของวัฒนธรรมชุมชนที่เกิดขึ้นจากการปะทะและการสร้างสรรค์ เช่น วัฒนธรรมดิจิทัลของชนบท การเคลื่อนไหววัฒนธรรมออนไลน์ หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนวัฒนธรรม เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ไม่เพียงบันทึกการเปลี่ยนแปลง แต่สามารถนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่เคารพต่อความหลากหลายและศักดิ์ศรีของชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมชุมชน

1. ข้อเสนอการออกแบบใหม่ในนโยบายปัจจุบัน

นโยบายด้านวัฒนธรรมของประเทศไทยในปัจจุบันยังคงมีลักษณะ “บนลงล่าง” และมุ่งเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมในเชิงสัญลักษณ์มากกว่าการส่งเสริมพลวัตของวัฒนธรรมในฐานะเครื่องมือสร้างอัตลักษณ์และความเข้มแข็งของชุมชน กิจกรรมจำนวนมากเป็นเพียง “โครงการวัฒนธรรม” ที่จัดตามเทศกาลหรืออบรบประมาณ โดยขาดการบูรณาการกับชีวิตจริงของชุมชนอย่างแท้จริง บทความนี้เสนอให้รัฐเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้กำหนดเนื้อหาทางวัฒนธรรม” มาเป็น “ผู้สนับสนุนกระบวนการสร้างวัฒนธรรม” โดยยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางของการออกแบบนโยบาย พร้อมให้ความยืดหยุ่นและพื้นที่แก่ความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น (Askew, 2002)

2.บทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นและภาคประชาสังคม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และภาคประชาสังคมถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนในเชิงลึกและยั่งยืน ต่างจากหน่วยงานรัฐส่วนกลางที่มักมองวัฒนธรรมผ่านกรอบของเอกภาพและภาพลักษณ์ อปท. มีศักยภาพในการเข้าถึงชุมชน เข้าใจพลวัตของพื้นที่ และสามารถทำงานร่วมกับเครือข่ายวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง บทความนี้เสนอให้รัฐจัดสรรงบประมาณแบบกระจายอำนาจอย่างแท้จริงแก่ อปท. เพื่อให้สามารถริเริ่มโครงการวัฒนธรรมที่ตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่น เช่น การสร้างศูนย์วัฒนธรรมประจำตำบล การส่งเสริมเยาวชนท้องถิ่นให้เป็น “นักจัดการวัฒนธรรมรุ่นใหม่” และการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้จากชุมชนแท้จริง ไม่ใช่เพียงพิธีกรรมที่แยกขาดจากชีวิต (Thongchai, 2014)

3.สมดุลระหว่างความทันสมัยกับการธำรงวัฒนธรรม

ข้อเสนอสุดท้ายคือการสร้าง “สมดุล” ระหว่างความเป็นสมัยใหม่กับการธำรงวัฒนธรรม ไม่ใช่ในลักษณะของการเลือกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ในฐานะของกระบวนการต่อรองและประสานคุณค่าที่หลากหลาย ชุมชนควรได้รับการส่งเสริมให้มีเครื่องมือและพื้นที่ในการนิยามตนเอง ทั้งในรูปแบบของการสื่อสาร การจัดการความรู้ และการกำหนดทิศทางของการพัฒนา โดยไม่ถูกกดทับด้วยมาตรฐานเดียวจากภายนอก ในขณะเดียวกัน คนรุ่นใหม่ควรได้รับการปลูกฝังให้มองวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงสิ่ง “เก่า” หรือ “ล้าสมัย” แต่เป็น “ทุนทางสังคม” ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างมีรากและยั่งยืน ในยุคที่โลกาภิวัตน์ทำให้ทุกชุมชนเชื่อมโยงกันได้ การมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนกลับยิ่งสำคัญมากขึ้น เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงไม่เป็นเพียงการกลืนหาย แต่เป็นการสร้างใหม่อย่างมีจุดยืน (Watkins & Shulman, 2008)

เอกสารอ้างอิง

- Appadurai, A. (1996). *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization*. University of Minnesota Press.
- Arghiros, D. (2001). *Democracy, development and decentralization in provincial Thailand*. Routledge.
- Askew, M. (2002). *Performing the nation: The politics of culture in contemporary Thailand*. University of Washington Press.
- Cohen, E. (2001). *The politics of tourism in Thailand*. In R. Wood & M. Hitchcock (Eds.), *Tourism, ethnicity and the state in Asian and Pacific societies* (pp. 155–176). University of Hawai'i Press.
- Delang, C. O. (2002). Deforestation in northern Thailand: The result of Hmong farming practices or Thai development strategies? *Society & Natural Resources*, 15(6), 483–501. <https://doi.org/10.1080/08941920290069191>

- Endres, K. W. (2011). *Performing the divine: Mediums, markets and modernity in urban Vietnam*. NIAS Press.
- Featherstone, M. (1991). *Consumer culture and postmodernism*. Sage.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures: Selected essays*. Basic Books.
- Giddens, A. (1984). *The constitution of society: Outline of the theory of structuration*. Polity Press.
- Grandstaff, T. B., Grandstaff, S. W., Limpinuntana, V., & Suphanchaimat, N. (2008). A trial in applying payments for ecosystem services in northeastern Thailand. *Ecological Economics*, 65(4), 834–852. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2007.08.011>
- Hall, S. (1996). Introduction: Who needs ‘identity’? In S. Hall & P. du Gay (Eds.), *Questions of cultural identity* (pp. 1–17). Sage.
- Jones, G. W., & Tan, P. T. (2012). *Extended family support and intergenerational transfers in Thailand and Southeast Asia*. United Nations Population Fund.
- Keyes, C. F. (1975). *Kin groups in a Thai-Lao community*. In M. Moerman & S. F. Cook (Eds.), *Ethnic groups and boundaries: Cross-cultural perspectives* (pp. 93–115). Little, Brown.
- Keyes, C. F. (2014). *Finding their voice: Northeastern villagers and the Thai state*. Silkworm Books.
- McCargo, D., & Pathmanand, U. (2005). *The Thaksinization of Thailand*. NIAS Press.
- Moerman, M. (1967). *Agricultural change and peasant choice in a Thai village*. University of California Press.
- Rigg, J. (1998). Rural–urban interactions, agriculture and wealth: A Southeast Asian perspective. *Progress in Human Geography*, 22(4), 497–522. <https://doi.org/10.1191/030913298669116040>
- Rigg, J., & Salamanca, A. (2009). Managing risk and vulnerability in Asia: A study of rural livelihoods in Thailand. *Geographical Journal*, 175(1), 20–38.
- Scott, J. C. (1985). *Weapons of the weak: Everyday forms of peasant resistance*. Yale University Press.
- Siriyuvasak, U. (2010). Cultural studies and media reform in Thailand. *Inter-Asia Cultural Studies*, 11(2), 228–239.
- Tambiah, S. J. (1970). *Buddhism and the spirit cults in North-East Thailand*. Cambridge University Press.

- Taylor, J. (2008). Buddhism and postmodern imagination in Thailand. *Numen*, 55(3), 301–328.
<https://doi.org/10.1163/156852708X306032>
- Thongchai, W. (2014). *Moments of silence: The unforgetting of the October 6, 1976, massacre in Bangkok*. University of Hawai'i Press.
- Walker, A. (2012). *Thailand's political peasants: Power in the modern rural economy*. University of Wisconsin Press.
- Watkins, J., & Shulman, H. (2008). *Toward psychologies of liberation*. Palgrave Macmillan.
- Yos Santasombat. (2001). *Lak phit that phit: Phumisat prawattisat lae chatniyom nai isan* [The wrong roots: Folklore, history, and nationalism in Isan]. Social Agenda Working Group.

Interdisciplinary Journal of Humanities Studies

Received:22 February 2026

Revised:18 March 2026

Original Article

Accepted:27 April 2026

A BOOK REVIEW OF THE UNITED STATES MOVES ACROSS THE PACIFIC

Juan Miguel U. Palero¹

Author: Kenneth Scott Latourette

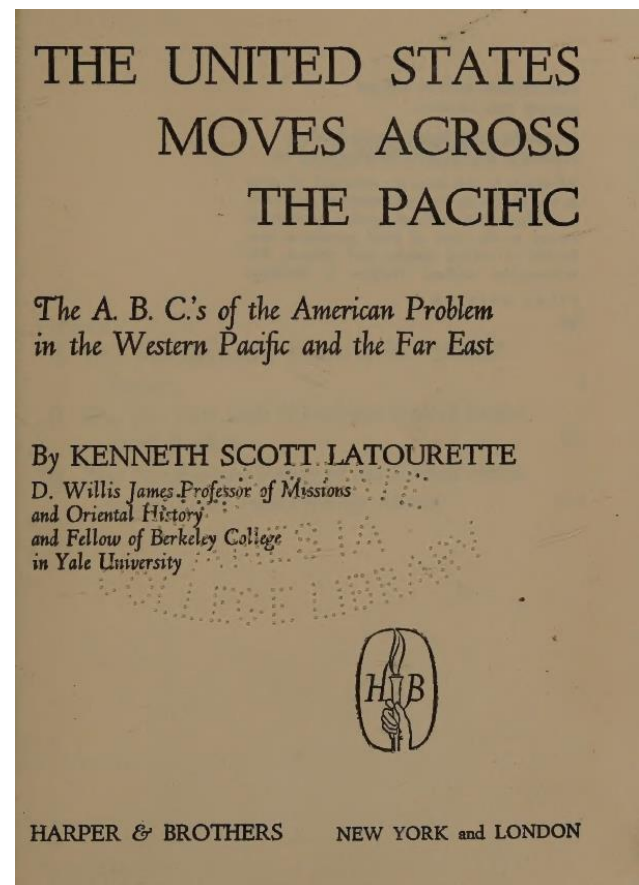
Name of Book: The United States Moves Across the
Pacific *The A. B. C.'s of the American Problems
in the Western Pacific and the Far East*

City of Printing: New York City and London

Place of Printing: Harper & Brothers

Year Published: 1946

Number of Pages: xi, 174 pp.

¹ Independent Scholar, Philippine

ABSTRACT

In discussing the United States as a dominant geopolitical power in the 21st century, one must first make it clear that to understand its present role in the Asia-Pacific region, it is befitting to trace back how it originally began. Published in 1946, Kenneth Scott Latourette's *The United States Moves Across the Pacific* gives the readers an informed and legible account of his perspective on the existing status of the United States as a power in the immediate postwar period. As shown in this book review, Latourette's insightful examination of the evolution of the United States originally from a novice, upon attaining independence, that utilized its desire to look for commercial partners as a first step towards exploring their role in the Asian setting, to reaching maturity as a player who successfully integrated power and policy as a method of flexing its rising influence in the global power which resulted in unwanted obligations that could jeopardize its standing relationship to these Asian nations. In sum, despite being published in the mid-20th century, Latourette's account exudes a unique quality of perpetuity as the essence of its contents is still lingering and very much evident in the present-day makings of the relationship between the United States and selected Asian nations mentioned in the book.

Keywords: Asian History, Kenneth Scott Latourette, Postwar Period, United States History

I. INTRODUCTION

Then United States Secretary of State James F. Byrnes declared in his book *Speaking Frankly*, written in 1947, “our own safety and security, as well as peace in the world, depends upon our success in being on the side of progress of Asia” (Byrnes 1947, p. 229). At that time, such a declaration, which seeks to align the foreign policies of the United States to the pragmatic existing conditions of these ‘Far Eastern’² nations, is not only ambitious but intellectually and politically daunting. It assumes the

² The use of the term ‘Far Eastern’ by Latourette shows the prevailing and accepted geographical, historical, geopolitical conception about partitioning of the world during the 1940s. In the 21st century, the use of this specific term is seen as outdated, and it is now replaced by scholars and researchers with the term ‘Asia Pacific’, referring to the areas in the East and Southeast Asia facing the Pacific Ocean.

Americans taking up calculated risks, not only limited to military and financial aspects, but also intellectually, that could fundamentally jeopardize not only their position on the international stage against the rising and encroaching influence of the Soviet Union, but also in terms of national matters of interest.

Thus, Kenneth Scott Latourette's book emphasizes that influence and responsibilities in the 'Far East' by the Americans have increased, starting with the surprise attack done by the Imperial Japanese forces on Pearl Harbor which ultimately dragged them into the Pacific theatre of the Second World War (Latourette 1946, p. vii), and will eventually continue to increase rather than diminish in the years to come – and as the historical records will show, it indeed happened. The purpose, then, of this book is not only to succinctly trace the development of American interests in these nations and vice versa for the consumption of the general populace and scholars and policymakers alike, but to point out the inherent paradox in the nature of the American diplomatic recourse with these nations and to give suggestions on how the policymakers could mold and promote their approach in a more intuitive and well-informed manner.

II. SUMMARY

The book is divided into three parts, which were structured by the author in such a way, it shows the chronological progress of the American-Far Eastern relations. The first chapter deals with the 'past' in which the discussion is centered on what drives the United States to successfully assume an immense role in the Far Eastern Affairs, to which Latourette answered with a very conspicuous and clear response: trade. Latourette stressed that the United States has been pursuing a course from which there seems to be no probability of withdrawal which started not in 1898 when America crossed the Pacific and acquired the last colonies of the Spanish Empire in the area to secure a foothold in the partitioning of China between the Great Powers, but in 1783, when the Americans proclaimed independence from the British Empire that allowed them to seek places to do trade and commercial endeavors outside of the North American continent that eventually started the Westward expansion, in which China became a 'dream place' for the Americans (Latourette 1946, pp. 6-7).

He also stressed that the immense role that the United States has assumed in the area is not a byproduct of chance or a result of a necessary intervention, but rather it was a purposeful one. At first, Americans did not force themselves nor use armed force to secure a footing in the area (Latourette

1946, p. 10), for the government was averse to having its country be involved in any type of trouble in the area. But the winds have changed towards a more militaristic intervention in 1899, owing to the confidence given by the acquisition of the Philippines and Guam that they could have a military outpost in the area to secure their share in Mainland China which was facilitated mainly by the Open Door Policy (Latourette 1946, pp. 16-17), which ultimately cemented their footing in the region. In comparison to modern-day works of roughly the same field, such a historically-based thesis was irresistible for students of history, politics, and international studies

The second chapter addresses the 'present', which presents a fairly objective discussion on the existing conditions of the 'Far East' in the immediate aftermath of the Second World War. It includes a brief yet exhaustive summary of the political, social, and economic conditions of China, Japan, and to a lesser extent, the other parts of the Far East, such as Korea, Hongkong, the Netherlands East Indies, Singapore, Malaya, and even Australia and New Zealand, to which the United States will have to reckon with as they gauge their ability of equally handling and treating both domestic and international affairs.

Similarly, any present-day readers who are familiar with the national histories of these nations will be intrigued that the details within Latourette's book are either not far from what is written in contemporary academic publications or it present provocative thoughts that might not echo the prevailing ideas presented in the present times. For example, the Mukden incident of 1931. Latourette claimed that due to the said incident, although not technically, China was at war with the Japanese Empire until April 1945 (Latourette 1946, p. 69). Present-day scholarly works, however, will inculcate in the minds of their readers that the commencement of Sino-Japanese hostilities was in 1937, not in 1931, albeit officially, thus creating some sort of confusion. Another unusual example of Latourette's narrative, which modern-day readers may find bewildering, is that in the aftermath of the Second World War, Australia and New Zealand, Latourette claims, "will seek territorial compensation for some of their sacrifices in the common cause." (Latourette 1946, p. 104) Where did Latourette get his idea for expressing such a statement? If this means that Latourette implies that both Australia and New Zealand have a hidden imperial impulse, it makes it equally absurd to think about. In fact, Australia and New Zealand want no extension of their territorial domain as they are content with the territorial bases present in their territory, and in reality, it was the other way around; the United States has the desire for more American bases in the area as nations such as the Philippines and Indonesia have become independent.

And the last chapter tries to grapple with the 'future' of the Far Eastern Policy of the United States. Yet even in the hour of glory which the Americans have relished after the war, Latourette acknowledges the fact that "to offer any concrete suggestions is to enter debatable ground" because the situation within the US and the Far Eastern nations is constantly shifting (Latourette 1946, p. 127). A crucial ingredient, according to Latourette, to ascertain the success of this relation is the respectful treatment and domestic reception of the Americans towards the Asian immigrants in the United States, to gain respect from the inhabitants back in their home country (Latourette 1946, pp. 160-161). Furthermore, referring to the future relationship of the Americans with the Japanese, Latourette himself argues that: the United States has "earned the right to a voice in the future of these lands" (Latourette 1946, p. 166), wherein such a statement has conspicuously expressed how the Americans have determined their role in both East and Southeast Asian region from 1946 up until the present times. In the end, Latourette reasonably argued that rather than a one-time enterprise in which there is a chance of retreating if the situation is already unfavorable, the crossing of the Pacific by the Americans turned out to be a mammoth choice as it began a large-scale experiment of custodianship which, for better or for worse, has stayed.

III. ANALYSIS

The strength of the book lies not only in its well-organized and structured discussion of the matter, but also in the use of lay terminologies for the uncomplicated transmission of the intended message of the author to its readers. After all, the use of political, economic, and historical jargon obfuscates more than it explains, thus defeating the very purpose of the book of educating the readers of any intellectual capacities, as stated earlier.

If there is any downside of the book, it is with the author's over-association of the Far Eastern region with only two nations, namely: China (which was fractured by the resumption of the Civil War between the Nationalists and the Communists) and Japan (the start of the US occupation), which constitute the bulk of the discussion. It is quite a disappointing sight to see as it tends to conceptually neglect the broad swath of other nations in the area. Though it must be important to state there are instances and snippets of a passing discussion about other nations in the Far Eastern region, such as Korea and the Philippines (which was about to gain its independence from the Americans in 1946). To restrict the bulk of the discussion made to China and Japan is not to deny the importance of the other

nations in the region, but it risks fostering some sort of unintended diminution in the geopolitical importance of the nations to the eyes of the United States. However, Latourette's myopic discussion and treatment of the American intervention in the 'Far East' is not an isolated phenomenon; it is a symptom of Americans' reading and schema about the region, a sickness which was shared by a general part of the American populace, which lamentably includes American civil and military officials as well as foreign policymakers.

In addition, there are areas of discussion made by Latourette that remain insufficient or contentious. Latourette's discussion of the Sino-Soviet conflict over Manchuria in 1929, in pages 35-36, is a welcome addition to his account; however, he left a huge gap with respect to the treatment of Soviet forces to the Chinese people in Manchuria at that time and vice versa, which vitiates the correctness of his narration. His sole focus on American intervention in the said conflict obfuscates the event even more to its reader, rather than acquainting them with the significance of the event in the eventual molding of American policy in the Far East at that time. Then, for Latourette, the year 1898 was *the* year that the United States became a 'Far Eastern Power' (Latourette 1946, p. 4). This book reviewer suspects that he equates it with the defeat and eventual expulsion of the Spanish forces in the Philippines by the Americans. But it is too much of a value judgment for Latourette to proclaim that they essentially became a far eastern power by that definitive act. Thus, it begs the question, was the year 1898 *the* year that the United States became a 'Far Eastern Power'? To answer in the affirmative, as Latourette himself argued, is simply to commit a historical fallacy, but he has fallen into the trap himself.

Despite Latourette's book was published in the year 1946, it is a timely endeavor for students of history, politics, international relations, and even laymen outside the university gates, given the state of U.S.-Southeast Asia and U.S.-East Asia relations in the present times, but it modestly contributes to our understanding of the roots of United States' elusive and paradoxical entrance to the Pacific region as they vie for hegemonic control and power over the region. It is important, then, to have an intricate interrogation and comparative analysis of the 'two United States' at play: the United States of '1946' (the period in which Latourette wrote the book) and the United States of the 21st century vis-à-vis the nature of American intervention in the region.

In the past, the role of the United States in the Pacific was generally understood as the culmination of American national history, particularly in that of the "Manifest Destiny." Ironically, as the nation reached the zenith of glory in the international stage after emerging victorious in the Second

World War, which shattered the world order that was domineered by European nation-states, the limits to its power and influence came more palpable as they were heavily tested by the rise of Communism that paved the way for the Cold War with the Soviet Union that lasted up until 1991 (Herring 2008, 9). Energized with an indomitable spirit and enthusiasm in fighting the encroaching influence of Communism, the United States has moved with cadence to prevent its spread throughout the entire world, more so when it comes to Asia, specifically in the case of China, Korea, and Vietnam.

As the Cold War intensified, the Americans had two strategic and calculated options: First, they saw the importance of Southeast Asia not only as a bulwark against the encroachment of Communism but as a vital instrument to ease the dollar gap experienced in terms of the economic recovery of Western Europe (Herring 2008, 634). As it turned out, Latourette's statement that the Americans have "earned the right to a voice" within the region has turned out to be a prophetic one, as it became a riveting reality. The region that was treated by the Americans as amongst the peripheral, often connoting lesser attention, zones of concern, was suddenly propelled to the frontlines of the Cold War. The entire region of Southeast Asia has become a perfect laboratory to gauge American efforts to thwart the spread of Communism, as perfectly exemplified in the Vietnam War, the draconian rule of General Suharto in Indonesia that lasted for three decades, the signing of the 1962 Thanat-Rusk agreement that solidified American pledge of military and financial assistance to Thailand amidst the ongoing Vietnam War and Laotian Civil War, and to a lesser intensity but significant, the anti-Huk campaigns in the Philippines under the Quirino and Magsaysay administration in addition to the signing of the Military Bases Agreement of 1947 which allowed the leasing of select Philippine lands for the creation of military bases in the hopes of boosting national security against communist forces and at the same time, garrisoned American troops and provisions for the ongoing efforts in Vietnam. Such a skewed arrangement lasted until 1991. The second, and more ingenious in terms of geopolitical chess match, option was that the United States had perfectly groomed Japan as the main defense against the rapid spread of Communism in the Eastern Asian region, more so when Chiang Kai-shek's Guomindang had fallen into the hands of the Communist forces by 1949, and the sudden outbreak of the Korean War the following year. It became a prime example of "action-reaction" in terms of foreign policymaking, hence the chess match description becomes more befitting.

Thereupon, the United States of 1946, was the nation that saw themselves as the champion and custodian of the 'free world', replacing the declining British Empire as the major player in

international affairs, thus imbued with proper zeal and fanaticism, they embarked on their mission to prevent Soviet hegemony over Asia – a threat to the ‘free world’ piloted by large-scale capitalist infrastructure they are envisaging. However, albeit not always the case, when it comes to the different nations in the Pacific region, the implication of this American mission entails the routine disregard of national sovereignty and having a predilection of intervening in state affairs, under the guise of thwarting Communist encroachment, which left the Southeast Asians, and to a certain extent, the East Asians, a lukewarm, and to some degree negative, reception about American affairs in the region.

Now, what can be said about the ‘United States of the 21st Century’ in terms of its relations with the Asia-Pacific region? The communist ideological and Soviet geopolitical issues had been vanquished by the 1990s thus the justification used by the Americans in terms of intervening in state affairs in guise for thwarting Communism is not plausible. The temptation of recasting the world in America’s image is becoming more alluring, but the challenge of an emerging multipolar world makes its ambition quite daunting. Moreover, many have become pragmatic or even veered away from the perception of American exceptionalism in a globalized world system, as such pretensions tend to alienate others. Nonetheless, Latourette was certainly correct in presuming that the United States will still be in the region more than half a century after, for better or for worse.

Like the United States of 1946, the United States of the 21st Century have never been more present in the Southeast and East Asian region, boasting with the same energy and enthusiasm to spread American exceptionalism in the region, but more preponderantly different in terms of approach than what it was before. Taking a step back in terms of direct state intervention, the United States has redirected its energy in terms of binding their influence in the region by pursuing bilateral agreements with the various nations in the region, as well as being a key participant of multilateral cooperation, more specifically the ASEAN (in which the Americans have signed the ASEAN Treaty of Amity and Cooperation in 2011 under the Obama Administration) and at the same time, staying hyper-vigilant on the perils of the emergence of other industrialized nations in the international arena, namely China, which has the potential to rival their economic-military-technological prowess. Another key difference between the past and the present is the emerging significance of “technology”, as a form of state-building relations. It usually took the form of existence of overseas offices of technological companies (Apple, Google, Microsoft, etc.), e-commerce brands, and even automobile brands, into the region which explains the boosting of domestic economy that fostered national growth, and at the same time,

entrenched the use of soft power as a novel approach by the Americans to maintain leverage on these nations, under the veil of cordial, diplomatic relations.

In the end, the ethos of the United States of the 21st Century is very much similar to its 1946 version, which is, as a providential nation, it seeks to become unrivaled as a superpower in the international arena, but its main difference is that the present version has taken a metamorphosis of approach which is a result of decades-long heuristic approach in numerous issues faced in the region. Like a human being, as one ages, it obtains sufficient maturity and wisdom that translates into appropriate and prudent actions, which diminishes the opportunity of facing unintended consequences. For the next eight decades, the Americans have learned and must continuously to learn the hard truth, as Latourette's predictions in 1946 had expressed, that it cannot simply impose its will through military force, political destabilization, or diplomatic pressures, if they cannot get what they want, as they must set a paradigm as a nation of a paragon of virtues that is done through example, in which other nations would eventually follow.

IV. CONCLUSION

As a parting remark, it has been eight decades since the publication of Kenneth Scott Latourette's book, *The United States Moves Across the Pacific*. By most accounts, the United States' crossing of the Pacific was initially met with economic and commercial optimism, then upon crossing, it shouldered the role of an engaged regional custodian as it accepted responsibilities that reshaped and recalibrated both national and foreign policies of the United States and its Asian counterparts. It is given that as history unfolded, some of Latourette's keen and insightful explanations and suggestions regarding the formulation of the American policy towards these Asian nations were either proven right or wrong, depending on which nation is being talked about. On one hand, a present-day reader could still read that the crux of Latourette's narrative of the messy entanglement of American hegemonic expansion at the expense of the sovereignty of Asian nations, is still very much existing in the 21st century, as there are still instances that elicit a dynamic and sometimes revolutionary approach of perspectives when it comes to the Asia-Pacific region. After all, his account bridges the gap in understanding the historical temporality and eventual continuity of American foreign policy when seen from a modern-day perspective. Latourette's provocative and insightful account is not the definitive account of proffering the rationale behind the American crossing of the Pacific – it was never intended

to be such – but rather a meaningful contribution to it. Ultimately, as Latourette readily acknowledged, “The road will not be easy nor will it be pursued with complete success, but advance can be made” (Latourette 1946, p. 169).

V. REFERENCES

Byrnes, J.F. (1947). *Speaking Frankly*. Harper & Brothers.

Herring, G.C. (2008). *From Colony to Superpower: U.S. Foreign Relations since 1776*. Oxford University Press.

Latourette, K.S. (1946). *The United States Moves Across the Pacific: The A. B. C.'s of the American Problems in the Western Pacific and the Far East*. Harper & Brothers.

Interdisciplinary Journal of Humanities Studies

Received:12 April 2026 Revised:22 April 2026

Original Article

Accepted:27 April 2026

ศาสนาและความเชื่อพื้นบ้านในอินโดนีเซีย: การผสมผสานระหว่างศาสนาอิสลามและความเชื่อพื้นเมือง

Religion and folk beliefs in Indonesia: The blend of Islam and indigenous beliefs.

นายธนา จันทรศรีสุริยา¹

Mr.Thana Chansrisuriya

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการผสมผสานระหว่างศาสนาอิสลามและความเชื่อพื้นเมืองในอินโดนีเซีย โดยมุ่งวิเคราะห์รูปแบบและพลวัตของความเชื่อผสมผสานดังกล่าวในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายผ่านกรอบแนวคิดผสมผสานและทฤษฎีศาสนาในฐานะสถาบันทางวัฒนธรรม งานวิจัยเน้นการศึกษากรณีชุมชนในภูมิภาคชวากลาง บาห์ลี และซูลาเวซี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการรับเอาศาสนาอิสลามเข้าสู่ชุมชนไม่ได้เป็นกระบวนการแทนที่ความเชื่อเดิม แต่เป็นการบูรณาการและแปรความหมายศาสนาให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นในรูปแบบที่มีพลวัตและซับซ้อน บทความชี้ให้เห็นว่าพิธีกรรม เช่นเซลามัตตัน (Slametan) และ ลาบูฮาน (Labuhan) รวมถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ภูเขาวีญญาณบรรพบุรุษ เป็นตัวอย่างของความเชื่อที่ยังดำรงอยู่แม้ในยุคที่ศาสนาอิสลามแบบออร์ทอดอกซ์พยายามสร้างความเป็นเอกภาพทางศาสนา นอกจากนี้บทความยังเน้นบทบาทของรัฐและองค์กรศาสนา เช่นหน่วยงานประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ฮาลาล (Majelis Ulama Indonesia -MUI) ในการกำหนดกรอบความถูกต้องของศรัทธา และความตึงเครียดที่เกิดขึ้นระหว่างแนวปฏิบัติพื้นเมืองกับอุดมการณ์ศาสนาออร์ทอดอกซ์ ในยุคโลกาภิวัตน์และสื่อดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและความเชื่อได้รับแรงกระตุ้นอย่างรุนแรง โดยเฉพาะบทบาทของเยาวชนที่พยายามรักษาและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สอดคล้องกับยุคสมัย บทความเสนอให้รัฐและภาคประชาสังคมสนับสนุนความหลากหลายทางศรัทธาและการศึกษาเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจและส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรมผสมผสานในอินโดนีเซีย

คำสำคัญ:ศาสนา, ความเชื่อพื้นบ้าน, อินโดนีเซีย, อิสลาม

¹ นักวิชาการอิสระ ; independent Scholar,Thailand

Corresponding author, e-mail: thanachansrisuriya@gmail.com

Abstract

This article examines the syncretism between Islam and indigenous beliefs in Indonesia, focusing on the forms and dynamics of this religious blending within diverse social and cultural contexts. Utilizing the conceptual framework of syncretism and theories of religion as a cultural institution, the study centers on case communities in Central Java, Bali, and Sulawesi. It reveals that the adoption of Islam was not a mere replacement of indigenous beliefs but a complex process of integration and reinterpretation that aligns with local contexts. The article highlights rituals such as *Slametan* and *Labuhan*, and the veneration of sacred natural sites like mountains and ancestral spirits as enduring examples of syncretic beliefs. It further discusses the role of the state and religious organizations like the Majelis Ulama Indonesia (MUI) in defining orthodox religious boundaries, and the tensions between local practices and orthodox Islamic ideologies. In the era of globalization and digital media, cultural and religious transformations face intense pressures, particularly among youth who strive to preserve and adapt local traditions to contemporary realities. The article advocates for policies that support religious diversity and cultural education, encouraging a sustainable future for syncretic cultural identities in Indonesia.

Keywords: Religion, Folk beliefs, Indonesia, Islam

1. บทนำ

อินโดนีเซียมักถูกนิยามว่าเป็น “ประเทศมุสลิมที่ใหญ่ที่สุดในโลก” ด้วยจำนวนประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามกว่า 200 ล้านคน ทว่าการมองอินโดนีเซียผ่านเลนส์ของ “ศาสนาเดียว” เป็นการลดทอนความซับซ้อนทางวัฒนธรรมอย่างร้ายแรง ความจริงแล้ว วิถีความเชื่อของชาวอินโดนีเซียจำนวนมากดำรงอยู่บนฐานของการผสมผสานระหว่างศาสนาอิสลามกับความเชื่อพื้นเมืองอย่างแน่นแฟ้น ทั้งในระดับพิธีกรรม ประเพณี และความเข้าใจเชิงโลกทัศน์ การมองข้ามความจริงข้อนี้ไม่เพียงแต่เป็นการละเลยต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังสะท้อนอคติของกระบวนการ “ทำให้บริสุทธิ์ทางศาสนา” (Religious purification) ที่ถูกผลักดันโดยอำนาจรัฐหรือองค์กรศาสนาแบบออร์โธดอกซ์ (Beatty, 1999)

การผสมผสานระหว่างศาสนาอิสลามและความเชื่อพื้นเมืองในอินโดนีเซียมิได้เกิดขึ้นอย่างฉาบฉวย หากแต่เป็นผลของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและซับซ้อน การเข้ามาของอิสลามผ่านเครือข่ายการค้าในศตวรรษที่ 13 มิได้ดำเนินการผ่านการรุกรานทางทหาร แต่ผ่านการปรับตัว การเจรจา และการกลืนกลายกับวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยเฉพาะในชวาและซูลาเวซี ที่มีระบบความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี วิญญาณ และจักรวาลวิทยาท้องถิ่นที่เข้มแข็ง การยอมรับศาสนาอิสลามในพื้นที่เหล่านี้จึงไม่ใช่การละทิ้งสิ่งเก่าเพื่อรับสิ่งใหม่

แต่เป็นการทำให้สองระบบความเชื่ออยู่ร่วมกันในรูปแบบที่ไม่เคยเป็น “บริสุทธ์” หรือ “ขาวดำ” อย่างที่อุดมคติทางเทววิทยามักวาดไว้ (Geertz, 1960)

บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อวิพากษ์กระบวนการทำความเข้าใจศาสนาในอินโดนีเซียที่เน้นเฉพาะโครงสร้างเชิงเทววิทยา โดยละเลยความเป็นจริงของการปฏิบัติ (Religion-as-practice) ที่เต็มไปด้วยการต่อรอง การกลมกลืน และการแปรความหมาย วัตถุประสงค์หลักคือการสำรวจรูปแบบของการผสมผสาน (Syncretism) ระหว่างศาสนาอิสลามและความเชื่อพื้นเมืองในชุมชนต่างๆ ทั้งในระดับพิธีกรรม แนวคิดเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ และอัตลักษณ์ของชาวบ้าน โดยบทความตั้งคำถามว่า การตีความศาสนาโดยรัฐและองค์กรศาสนาได้กดทับหรือเปิดพื้นที่ให้แก่ความหลากหลายทางความเชื่อมากน้อยเพียงใด? และชุมชนในระดับฐานรากมีบทบาทอย่างไรในการปกป้อง ศีลธรรม หรือแปลงวัฒนธรรมศาสนาให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของตนเอง (Howell, 2001)

บทความนี้จำกัดการศึกษาในกรณีตัวอย่างที่สะท้อนความเข้มข้นของการผสมผสานศรัทธาในอินโดนีเซีย เช่น ชวากลาง บาห์ลี และบางส่วนของซูลาเวซี โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากเอกสารวิชาการและกรณีพิธีกรรมที่มีนัยยะทางสังคมสูง บทความไม่มุ่งให้คำตอบตัดสินว่าแนวปฏิบัติเหล่านี้ “บริสุทธ์” หรือ “เบี่ยงเบน” หากแต่มุ่งตั้งคำถามต่อกรอบนิยามศาสนาแบบแข็งตัวที่มักใช้กีดกันความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อ จุดยืนของบทความตั้งอยู่บนมุมมองแบบมานุษยวิทยาวิพากษ์ ซึ่งมองศาสนาไม่ใช่เพียงระบบความเชื่อ แต่เป็นพื้นที่ของอำนาจ ลำบาก และการปฏิบัติที่ต่อรองกันอย่างต่อเนื่องในชีวิตจริง (Asad, 1993)

2. กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเรื่องการผสมผสาน (Syncretism)

แนวคิด “การผสมผสาน” ในทางมานุษยวิทยาหมายถึงกระบวนการผสมผสานทางศาสนาและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อระบบความเชื่อสองระบบหรือมากกว่ามาปะทะกัน ไม่ใช่ในลักษณะของการแทนที่ แต่ในฐานะของการผสมผสาน ดัดแปลง และแปรความหมาย (Syncretism) จึงไม่ใช่แค่ผลของการประนีประนอมระหว่างศาสนา “แท้” กับศาสนา “พื้นถิ่น” เท่านั้น หากยังเป็นกระบวนการสร้างความหมายใหม่ที่มีมิติทางอำนาจ ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ถูกวิจารณ์อย่างรุนแรงจากฝ่ายออร์ทอดอกซ์ในศาสนาอิสลามที่มองว่าเป็นการบิดเบือนหลักศรัทธา การที่รัฐและองค์กรศาสนาใช้กรอบนี้ในการชี้ว่าสิ่งใด “ถูกต้อง” หรือ “ผิดเพี้ยน” จึงมิใช่เพียงประเด็นเทววิทยา แต่เป็นกลไกของการควบคุมทางอุดมการณ์ (Leopold & Jensen, 2004)

2.2 ศาสนาในฐานะสถาบันทางวัฒนธรรมและการต่อรองเชิงอำนาจ

การทำความเข้าใจศาสนาในอินโดนีเซียจำเป็นต้องพ้นไปจากกรอบศาสนาในฐานะ “ระบบความเชื่อ” ที่เป็นเอกภาพ หากต้องมองศาสนาในฐานะสถาบันทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ การเมือง และความหมายทางสังคม Talal Asad (1993) เสนอว่าศาสนาไม่สามารถถูกทำให้เป็นนามธรรมอย่างเป็นกลางได้

เพราะนิยามของ “ศาสนา” เองก็ถูกกำหนดโดยประวัติศาสตร์อาณานิคม สถาบันของรัฐ และขบวนการตีความที่มีอิทธิพลในแต่ละยุค ศาสนาอิสลามในอินโดนีเซียจึงมีได้ดำรงอยู่ในลักษณะบริสุทธิ์ แต่ดำเนินอยู่ท่ามกลางกระบวนการต่อรองระหว่าง “คำสอน” กับ “การปฏิบัติ” ระหว่างศาสนจักรกับชุมชน ระหว่างศรัทธาที่นิยามโดยรัฐกับศรัทธาที่สถาปนาโดยชาวบ้าน

2.3 การกลมกลืนความเชื่อในมานุษยวิทยาและการวิจารณ์แนวคิด “ศาสนาแท้”

นักมานุษยวิทยาได้วิพากษ์แนวคิดเรื่อง “ศาสนาแท้” (True religion) ว่าเป็นภาพลวงตาทางเทววิทยาที่ไม่มีอยู่จริงในเชิงสังคมวัฒนธรรม ในความเป็นจริง ความเชื่อทางศาสนาของผู้คนมักถูกหล่อหลอมจากบริบทประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น และความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การกลมกลืนของความเชื่อ เช่น การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ท้องถิ่นควบคู่กับการปฏิบัติตามหลักอิสลาม จึงไม่ใช่ “การเบี่ยงเบน” แต่เป็นการดำรงศรัทธาในแบบที่ชุมชนสามารถทำความเข้าใจและปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน (Lambek, 2008) การพยายามนิยามศาสนาให้เป็นหนึ่งเดียวจึงกลายเป็นกระบวนการกีดกันความหลากหลาย และสถาปนาอำนาจให้แก่ผู้นิยาม มากกว่าการรักษาความบริสุทธิ์ของศรัทธา

จากการทบทวนแนวคิดข้างต้น บทความนี้จะใช้กรอบการวิเคราะห์แบบวิพากษ์ที่ตั้งคำถามต่อแนวคิด “ศาสนาแท้” และเน้นการพิจารณาศรัทธาในฐานะพื้นที่ของการต่อรอง การแปรความหมาย และการเจรจา ระหว่างอำนาจกลางกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยไม่มองว่าศรัทธาที่ผสมผสานเป็นสิ่งที่ด้อยหรือผิดเพี้ยน แต่กลับมองว่าเป็นการดำรงศาสนาอย่างมีชีวิต (Lived religion) ซึ่งสะท้อนความสามารถของชุมชนในการประดิษฐ์อัตลักษณ์ของตนเองภายใต้เงื่อนไขที่ซับซ้อน บทความจะนำกรอบนี้ไปใช้ในการวิเคราะห์ภูมิหลังของความเชื่อในอินโดนีเซีย และตรวจสอบพลวัตของการผสมผสานในระดับชุมชน พิธีกรรม และนโยบายต่อไป

3. ภูมิหลังของศาสนาอิสลามและความเชื่อพื้นเมืองในอินโดนีเซีย

3.1 การเข้ามาของศาสนาอิสลามผ่านเส้นทางการค้าและสุลต่าน

ศาสนาอิสลามเริ่มแพร่เข้าสู่อินโดนีเซียตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 ผ่านเครือข่ายการค้าในมหาสมุทรอินเดีย โดยเฉพาะผ่านพ่อค้าชาวอาหรับ อินเดีย และเปอร์เซียที่ตั้งถิ่นฐานในบริเวณชายฝั่งของหมู่เกาะ การขยายตัวของศาสนาอิสลามมิได้เกิดขึ้นผ่านการพิชิตทางทหาร หากแต่ผ่านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การแต่งงาน และการสถาปนาอำนาจของสุลต่านท้องถิ่น เช่น ในอาเจะห์ เดมัก และมัตตารัม การรับอิสลามในบริบทนี้เป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไป และไม่ได้ตัดขาดจากระบบความเชื่อพื้นเมืองดั้งเดิม ตรงกันข้าม อิสลามกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการดัดแปลงเชิงพิธีกรรม ภาษา และสัญลักษณ์ทางศาสนา (Ricklefs, 2006)

3.2 ลักษณะของความเชื่อพื้นเมืองก่อนการมาถึงของอิสลาม

ก่อนที่ศาสนาอิสลามจะเข้ามา ความเชื่อของชาวอินโดนีเซียในหลากหลายภูมิภาคตั้งอยู่บนระบบจักรวาลวิทยาแบบแอนิเมซิสต์ (Animism) ที่เชื่อว่า วัตถุ สถานที่ และสิ่งมีชีวิตทุกชนิด เช่น ต้นไม้ ก้อนหิน สายน้ำ สัตว์ ลมฟ้าอากาศต่างมีวิญญาณ และความเชื่อในพลังเหนือธรรมชาติที่สถิตอยู่ในภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้

และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ความสัมพันธ์กับโลกวิญญานมีลักษณะซับซ้อน ทั้งในด้านการบูชา การเซ่นไหว้ และการจัดพิธีกรรมเพื่อรักษาความสมดุลของชีวิตและธรรมชาติ ผู้นำทางจิตวิญญาณ เช่น “ตูกุน” หรือหมอผี มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงโลกมนุษย์กับโลกวิญญาน ระบบความเชื่อเหล่านี้มิใช่เพียงศาสนา หากแต่เป็น โครงสร้างทางสังคมที่จัดระเบียบชีวิตและอธิบายปรากฏการณ์ในธรรมชาติและชุมชน (Geertz, 1960) ซึ่งยังคง ส่งอิทธิพลแม้หลังจากการรับเอาศาสนาอิสลามเข้ามาในภายหลัง

3.3 พลวัตของการบูรณาการระหว่างศาสนาอิสลามกับความเชื่อพื้นเมือง

การพบกันระหว่างศาสนาอิสลามและความเชื่อพื้นเมืองในอินโดนีเซียมิได้ก่อให้เกิดความขัดแย้ง โดยตรงในทันที หากแต่ดำเนินไปในลักษณะของการบูรณาการอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งสองระบบศรัทธาต่างมีการปรับตัวเข้าหากัน โดยเฉพาะในระดับชุมชนที่ศาสนาอิสลามถูกปรับให้อยู่ในรูปแบบที่ชาวบ้านสามารถ เข้าใจและปฏิบัติได้ เช่น การตีความหลักอิสลามให้สอดคล้องกับพิธีกรรมท้องถิ่น หรือการจัดพิธีเซลามัตัน ที่ ผสมผสานการขอพรแบบอิสลามกับการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ สิ่งนี้สะท้อนถึงการต่อรองเชิงอำนาจระหว่าง แนวปฏิบัติระดับฐานรากกับวาทกรรมศาสนาที่ถูกนิยามจากเบื้องบน การบูรณาการจึงไม่ใช่เพียงการ ประนีประนอม แต่เป็นกระบวนการประดิษฐ์ศรัทธาใหม่ที่มีพลวัตและรากทางวัฒนธรรม (Woodward, 2011)

4. รูปแบบการผสมผสาน: จากชุมชนสู่พิธีกรรม

4.1 พิธีเซลามัตัน (Slametan) ในชวากลาง – พิธีกรรมที่สะท้อนการผสมศรัทธา

พิธีเซลามัตันงานเลี้ยง ชุมชนจาก ชวา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคีทางสังคมของผู้เข้าร่วม ถือเป็นรูปแบบที่ชัดเจนของการผสมผสานระหว่างศาสนาอิสลามกับความเชื่อพื้นเมืองในชวากลาง พิธีนี้จัดขึ้นใน โอกาสต่าง ๆ เช่น การเกิด การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ หรือแม้แต่การป้องกันภัย โดยมีการสวดดุอาแบบ อิสลามควบคู่กับการเตรียมอาหาร เช่น ไข่ และกล่าวคำขอพรแก่บรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ พิธีเซลามัตันจึงมิใช่พิธีกรรมอิสลามแบบดั้งเดิม แต่เป็นพิธี “ลูกผสม” ที่เชื่อมโยงความศรัทธาแบบสุหนี่กับโครงสร้าง พิธีกรรมชาวเดิม นักมานุษยวิทยาอย่าง Clifford Geertz (1960) ชี้ว่า พิธีเซลามัตันคือหัวใจของ “ศาสนาแบบ ชวา” (Javanese religion) ซึ่งเป็นผลผลิตของการกลมกลืนระหว่างอิสลาม พุทธ ฮินดู และความเชื่อแอนิเมสต์ ท้องถิ่นอย่างแนบแน่นในโครงสร้างชุมชน

4.2 การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ธรรมชาติ – ภูเขา น้ำ และผีพื้นถิ่น

แม้ศาสนาอิสลามจะมีหลักการเทวภิบาลแบบเอกเทวนิยม แต่ในหลายพื้นที่ของอินโดนีเซีย การบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำ ป่า หรือวิญญาณบรรพบุรุษ ยังคงได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ภูเขาไฟเม ราปี (Mount Merapi) ในชวากลางถือเป็นหนึ่งในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับการบูชาผ่านพิธีลาบูฮาน (Labuhan) เป็นการ ปลอ่ย หรือ ทิ้ง สิ่งไม่ดี ความกลัว และภาระต่างๆ ผ่านทางเครื่องเซ่นไหว้ ซึ่งจัดโดยทั้งผู้นำศาสนา อิสลามและผู้นำพิธีกรรมพื้นบ้าน โดยมีการขอพรต่อ “เจ้าภูเขา” (Danyang) เพื่อความสงบของธรรมชาติและ ชุมชน แม้พิธีนี้จะขัดกับหลักเทววิทยาคืออิสลาม แต่กลับได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็น “ส่วนหนึ่งของ

วัฒนธรรม” ไม่ใช่ศาสนา ซึ่งเป็นกลไกเชิงสังคมที่ช่วยให้การปฏิบัติเชิงผสมผสานนี้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสความเป็นอิสลามกระแสหลัก (Howell, 2001)

4.3 แนวคิดเรื่องกือรามัต (keramat) – ความศักดิ์สิทธิ์ในระหว่างศรัทธา

แนวคิดเรื่องกือรามัต มักใช้เรียกสถานที่ หลุมฝังศพ หรือวัตถุที่มีพลังเร้นลับ เชื่อว่าเป็นที่สถิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือวิญญาณ “กือรามัต” หรือความศักดิ์สิทธิ์ของบุคคล สถานที่ และวัตถุ เป็นอีกหนึ่งหลักฐานของการผสมผสานระหว่างความเชื่อพื้นเมืองกับอิสลามในอินโดนีเซีย ความศักดิ์สิทธิ์นี้มีได้มาจากพระเจ้าเพียงทางตรงตามแนวคิดเทววิทยาอิสลามเท่านั้น แต่ถูกสร้างผ่านบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และความสัมพันธ์กับท้องถิ่น เช่น หลุมศพของนักบุญ (Wali) วัตถุที่ใช้ในพิธีกรรม หรือสถานที่ที่เชื่อว่าเป็นที่สถิตของ “พลังเหนือธรรมชาติ” ได้รับการเคารพบูชาในลักษณะผสมผสาน ซึ่งรวมทั้งการสวดอ้อนวอน การวางเครื่องเซ่น และการเดินทางแสวงบุญ สิ่งเหล่านี้ชี้ว่า แม้คำสอนอิสลามจะไม่รับรองการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกเหนือจากอัลลอฮ์ แต่วิถีปฏิบัติของชาวบ้านได้ปรับความหมาย “ศักดิ์สิทธิ์” ให้เชื่อมโยงกับโลกวิญญาณท้องถิ่นโดยไม่รู้สีกว่าขัดแย้งกับความเป็นมุสลิมแต่อย่างใด (Van Bruinessen, 1995)

4.4 พิธีกรรมกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ชุมชน

พิธีกรรมผสมผสานในอินโดนีเซียมิได้เป็นเพียงการสืบทอดความเชื่อดั้งเดิม หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการประกอบสร้างและต่อยอดอัตลักษณ์ของชุมชนในฐานะ “ชุมชนแห่งศรัทธา” ที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนชวากลางที่ภาคภูมิใจกับพิธีเซเลมาตัน หรือชุมชนชาวบาหลิมุสลิมที่รักษาทั้งหลักอิสลามและพิธีพราหมณ์ในครัวเรือน อัตลักษณ์เหล่านี้มิได้อยู่ในสภาพคงที่ หากถูกผลิตซ้ำ ปรับเปลี่ยน และปกป้องอยู่ตลอดเวลาภายใต้แรงกดดันจากศาสนาแบบออร์ทอดอกซ์หรือวาทกรรมความบริสุทธิ์ทางศรัทธา ในบริบทนี้พิธีกรรมจึงเป็น “สนามการเมืองเชิงวัฒนธรรม” ที่ประชาชนใช้ต่อรองกับอำนาจจากภายนอก และแสดงตนว่า “เป็นมุสลิมแบบเรา” มิใช่เพียงผู้ตามแนวทางของศาสนาแบบแข็งตัว (Hefner, 2000)

5. อำนาจ การเมือง และการจัดการความศรัทธา

5.1 บทบาทของรัฐและหน่วยงานประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ฮาลาล (Majelis Ulama Indonesia -MUI)

ในอินโดนีเซีย รัฐและองค์กรศาสนามีบทบาทสำคัญในการนิยามความหมายของศาสนาอิสลาม และกำหนดกรอบ “ความถูกต้อง” ของความเชื่อและปฏิบัติหน่วยงานประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ฮาลาล ซึ่งเป็นองค์กรศาสนาที่มีอิทธิพลสูงในการตั้งข้อกำหนดเกี่ยวกับฮาลาลและการตีความหลักศาสนา มีบทบาทในการกำกับหรือประเมินแนวปฏิบัติที่ถูกมองว่าเป็น “ความเชื่อผิดเพี้ยน” หรือ “ชิงเครดิซึม” ซึ่งไม่ได้สอดคล้องกับหลักอิสลามแบบออร์ทอดอกซ์ การทำงานของหน่วยงานประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ฮาลาล จึงสะท้อนถึงกลไกการควบคุมความศรัทธาที่ไม่ใช่แค่ในเชิงศาสนาเท่านั้น แต่เป็นเครื่องมือของอำนาจทางการเมืองที่ต้องการสร้างความเป็นเอกภาพทางศาสนาและสังคม (Barton, 2002)

5.2 ความตึงเครียดระหว่างอิสลามออร์ทอดอกซ์กับความเชื่อพื้นเมือง

ความพยายามของรัฐและองค์กรศาสนาในการสร้างความเป็นเอกภาพทางศาสนาในอินโดนีเซีย ส่งผลให้เกิดความตึงเครียดกับความเชื่อพื้นเมืองที่ถูกมองว่า “ไม่บริสุทธิ์” หรือ “ผิดหลักศาสนา” กลุ่มอิสลามออร์ทอดอกซ์ เช่น Wahhabi หรือ Salafi มองว่าการปฏิบัติแบบการผสมผสานเป็นการเบี่ยงเบนและต้องได้รับการปรับแก้ การตักลันนี้ไม่ได้จำกัดอยู่ในพื้นที่ศาสนาเท่านั้น แต่ลุกลามไปถึงการเมืองท้องถิ่นและสังคม เช่น การปิดวัด การจำกัดพิธีกรรมพื้นบ้าน และการกดดันชุมชนให้ปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด ความขัดแย้งนี้สะท้อนความพยายามของอำนาจส่วนกลางในการควบคุมและจัดการความหลากหลายทางศรัทธาอย่างเข้มงวด (Sherlock, 2014)

5.3 ผลกระทบของความตึงเครียดต่อชุมชนพื้นเมือง

ความตึงเครียดทางศาสนาอิสลามแนวออร์ทอดอกซ์กับความเชื่อพื้นเมืองส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นต้องเผชิญกับแรงกดดันทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม หลายชุมชนต้องปรับเปลี่ยนพิธีกรรมหรือแม้แต่ละทิ้งความเชื่อบางส่วนเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตีตราว่าเป็น “นอกรีต” ความเปลี่ยนแปลงนี้สร้างความสับสนและวิกฤตอัตลักษณ์ในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน ขณะเดียวกัน ยังเกิดช่องว่างระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดศาสนาออร์ทอดอกซ์และการศึกษาสมัยใหม่ ส่งผลให้ความเชื่อพื้นเมืองและพิธีกรรมดั้งเดิมเสี่ยงต่อการสูญหายหรือถูกแปรรูปในรูปแบบที่ห่างไกลจากเดิม (Mietzner, 2015)

6. กรณีศึกษาเฉพาะ: ชุมชนในชวากลาง

บริบทของชุมชนในชวากลาง ชวากลางเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างศาสนาอิสลามกับความเชื่อพื้นเมือง ชุมชนในพื้นที่นี้ยังคงรักษาพิธีกรรมและประเพณีที่สะท้อนอัตลักษณ์แบบผสมผสาน เช่น พิธีเซลามัตันที่ได้รับความนิยมในทุกระดับของชีวิต ทั้งในครัวเรือนและชุมชน การศึกษากรณีชวากลางช่วยให้เห็นภาพความซับซ้อนของการผสมผสานศาสนาและความเชื่อพื้นเมืองในระดับปฏิบัติ และความสัมพันธ์ของชุมชนกับอำนาจทางศาสนาและรัฐ (Geertz, 1960)

กรณีพิธีกรรมเฉพาะและมุมมองของชาวบ้าน พิธีเซลามัตันในชวากลางไม่ใช่แค่พิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ของการแสดงออกถึงอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ทางสังคม ชาวบ้านมองพิธีเซลามัตันเป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคีในชุมชน และเป็นเวทีที่คนในชุมชนสามารถแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่น พิธีกรรมนี้จึงสะท้อนความสามารถของชุมชนในการต่อรองความหมายของศาสนาอิสลามให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นอย่างมีชีวิตชีวา แม้บางครั้งอาจขัดแย้งกับการตีความทางศาสนาอย่างเคร่งครัดจากศาสนจักรหรือรัฐ (Barton, 2002)

บทบาทของผู้นำท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคม ผู้นำท้องถิ่นในชวากลาง ทั้งผู้นำทางศาสนาและผู้มีอิทธิพลในชุมชน มีบทบาทสำคัญในการรักษาและปรับเปลี่ยนพิธีกรรมผสมผสานเหล่านี้ให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศาสนา โดยพวกเขาทำหน้าที่เป็น “ผู้ไกล่เกลี่ย” ระหว่างแนวคิดอิสลามออร์ทอดอกซ์กับความเชื่อพื้นเมือง

ไรต์ด็อกซ์กับความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน การเปลี่ยนแปลงเชิงสังคม เช่น การศึกษา การย้ายถิ่น และเทคโนโลยี ได้สร้างแรงกดดันให้ผู้ต้องหาสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการเปิดรับแนวคิดใหม่ เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและความสามัคคีในชุมชนท่ามกลางพลวัตของโลกภายนอก (Ricklefs, 2006)

7. การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และสื่อดิจิทัล

ผลกระทบของโลกาภิวัตน์และสื่อดิจิทัลต่อความเชื่อและพิธีกรรม โลกาภิวัตน์และการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและรูปแบบความเชื่อของชาวอินโดนีเซียอย่างลึกซึ้ง เทคโนโลยีเช่นสื่อสังคม อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ ช่วยให้คนในชุมชนชนบทสามารถติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกได้มากขึ้น แต่ก็เปิดช่องทางให้แนวคิดอิสลามกระแสหลักจากตะวันออกกลางเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น สื่อดิจิทัลทำให้ความเชื่อพื้นเมืองและพิธีกรรมท้องถิ่นถูกตั้งคำถามและวิจารณ์จากผู้ใช้งานที่มีทัศนคติออร์ทอดอกซ์มากขึ้น ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดและอัตลักษณ์ของคนรุ่นใหม่ (Brenner, 2014)

บทบาทของเยาวชนในกระแสการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและศาสนา เยาวชนอินโดนีเซียในยุคโลกาภิวัตน์ต้องเผชิญกับความท้าทายในการผสมผสานระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับกระแสอิสลามกระแสหลักและวัฒนธรรมสมัยใหม่ หลายคนเลือกที่จะยึดมั่นในหลักศาสนาอย่างเคร่งครัดเพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่ชัดเจนท่ามกลางความสับสนและความขัดแย้งระหว่างความเชื่อพื้นเมืองกับอุดมการณ์ใหม่ ขณะเดียวกันยังมีกลุ่มเยาวชนที่พยายามผสมผสานองค์ประกอบทั้งสองเข้าด้วยกัน ผ่านการสร้างสรรค์วัฒนธรรมดิจิทัล เช่น วิดีโอสอนศาสนาแบบมีเนื้อหาท้องถิ่น หรือการใช้สื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมพิธีกรรมพื้นบ้านในรูปแบบใหม่ เยาวชนจึงกลายเป็นทั้งผู้สร้างและผู้ปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุคสมัยใหม่ (Kloos, 2018)

ผลกระทบและความท้าทายต่อนาคตของความเชื่อผสมผสาน แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และสื่อดิจิทัลจะเปิดโอกาสใหม่ๆ ในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นเมือง แต่ก็สร้างความท้าทายอย่างรุนแรงต่อการดำรงอยู่ของความเชื่อผสมผสาน ความตึงเครียดระหว่างการรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมกับความต้องการเข้ากับโลกสมัยใหม่เป็นปัญหาที่ชุมชนต้องเผชิญ การปะทะของอุดมการณ์ศาสนาออร์ทอดอกซ์ที่มุ่งเน้นความบริสุทธิ์ทางศรัทธากับพลวัตของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย ส่งผลให้เกิดวิกฤตทางอัตลักษณ์ที่ซับซ้อน บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าอนาคตของความเชื่อผสมผสานขึ้นอยู่กับความสามารถของชุมชนและเยาวชนในการสร้างสมดุลระหว่างอดีตกับอนาคต ในขณะที่รัฐและองค์กรศาสนาควรยอมรับและสนับสนุนความหลากหลายนี้ในฐานะทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ (Fealy & White, 2008)

ในทัศนะของผู้เขียน การผสมผสานระหว่างศาสนาอิสลามกับความเชื่อพื้นเมืองในอินโดนีเซียมิได้เป็นเพียงปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม หากแต่เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างความยืดหยุ่นทางสังคม (Social flexibility) และความสามารถในการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคมที่มีความหลากหลายสูง ความเชื่อผสมผสานดังกล่าวมีบทบาทในการลดความตึงเครียดทางศาสนา เสริมสร้างความสามัคคีในระดับชุมชน และเปิดพื้นที่ให้เกิดการตีความศาสนาในแบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของผู้คน ซึ่งถือเป็นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) ที่สำคัญของสังคมอินโดนีเซีย

อย่างไรก็ตามการดำรงอยู่ของความเชื่อผสมผสานในปัจจุบันยังเผชิญกับความท้าทายจากกระแสศาสนาออร์ทอดอกซ์และอิทธิพลของสื่อดิจิทัลที่มีแนวโน้มลดทอนความหลากหลายทางศรัทธา ผู้เขียนเห็นว่าสังคมควรปรับแนวทางโดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่าง “การรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น” กับ “การเคารพหลักศาสนา” ผ่านกลไกเชิงนโยบายและการศึกษา เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ศาสนาในมิติทางวัฒนธรรม การเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีบทบาทในการตีความศาสนา และการลดการผูกขาดการนิยามศาสนาโดยองค์กรอำนาจส่วนกลาง ดังนั้นแทนที่จะมองความเชื่อผสมผสานว่าเป็น “ความเบี่ยงเบน” จากหลักศาสนา สังคมควรมองว่าเป็น “ทรัพยากรทางวัฒนธรรม” ที่ช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่น ความอดทนอดกลั้น และความหลากหลายทางอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมในระยะยาว

สรุป

บทความนี้ได้วิเคราะห์กระบวนการผสมผสานระหว่างศาสนาอิสลามและความเชื่อพื้นเมืองในอินโดนีเซียอย่างรอบด้าน โดยชี้ให้เห็นว่าการผสมผสานนี้มีใช่แค่ผลของการประนีประนอมทางศาสนา แต่เป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและมีพลวัตสูง การปฏิบัติศาสนาในระดับชุมชนสะท้อนความสามารถของผู้คนในการเจรจาต่อรอง ออกแบบ และรักษาอัตลักษณ์ที่หลากหลาย แม้จะเผชิญกับแรงกดดันจากรัฐและองค์กรศาสนาในระดับออร์ทอดอกซ์ ความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มความซับซ้อนและความท้าทายต่อความเชื่อผสมผสาน แต่ก็เปิดโอกาสใหม่สำหรับการอนุรักษ์และสร้างสรรค์วัฒนธรรม งานในอนาคตควรเน้นการศึกษาความหลากหลายของการผสมผสานในกลุ่มชาติพันธุ์และภูมิภาคที่แตกต่างภายในอินโดนีเซีย เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับเสียงของเยาวชน ผู้หญิง และกลุ่มชายขอบในชุมชน เพื่อเปิดเผยมิติทางวัฒนธรรมและศาสนาที่หลากหลายและมักถูกมองข้าม งานวิจัยเชิงปฏิบัติที่รวมการวิเคราะห์สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการผลิตและเผยแพร่ความเชื่อก็เป็นประเด็นสำคัญที่จะส่งเสริมความเข้าใจที่ครอบคลุมมากขึ้นเกี่ยวกับพลวัตของศรัทธาในยุคสมัยใหม่

ข้อเสนอเชิงวิชาการและนโยบายวัฒนธรรม

1.การยอมรับความหลากหลายทางศรัทธาในระดับนโยบาย เพื่อรักษาความหลากหลายและพลวัตของความเชื่อผสมผสานในอินโดนีเซีย รัฐควรดำเนินนโยบายที่ยอมรับและสนับสนุนความหลากหลายทางศรัทธา แทนการพยายามกำหนดนิยามศาสนาแบบเดียว การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เปิดกว้างและส่งเสริมความเข้าใจข้ามศาสนาเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความสามัคคีในสังคม นโยบายเหล่านี้ควรสนับสนุนการศึกษาและการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมพื้นเมือง รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Liddle, 2000)

2.บทบาทของการศึกษาและภาคประชาสังคม การศึกษาในระบบและนอกระบบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจและการเคารพในความหลากหลายของศาสนาและวัฒนธรรมพื้นเมือง การบูรณาการความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามและความเชื่อพื้นบ้านในหลักสูตร

การศึกษา รวมถึงการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สามารถช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มพูนความเข้าใจระหว่างกลุ่มทางศาสนา นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมยังสามารถเป็นเวทีของการสร้างสรรค์และรักษาวัฒนธรรมผ่านโครงการชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้าถึงเยาวชน (Bertrand, 2004)

3.แนวทางนโยบายเพื่อความยั่งยืนทางวัฒนธรรม การส่งเสริมความยั่งยืนทางวัฒนธรรมในอินโดนีเซีย จำเป็นต้องมีนโยบายที่สมดุลระหว่างการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมกับการเปิดรับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ รัฐควรสร้างกรอบนโยบายที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผสมผสานและอัตลักษณ์ท้องถิ่น พร้อมกับการส่งเสริมการวิจัยและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและวัฒนธรรมภายในชุมชน การสนับสนุนงบประมาณแก่โครงการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมโดยภาคประชาสังคม รวมถึงการยอมรับบทบาทของชุมชนในการกำหนดนโยบาย เป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้วัฒนธรรมเหล่านี้ไม่ถูกกลืนหายไป ในกระแสสังคมสมัยใหม่ (Geertz, 1983)

เอกสารอ้างอิง

- Barton, G. (2002). *Abdurrahman Wahid and the Struggle for the Indonesian Presidency*. Asia Pacific Journal of Anthropology, 3(1), 55–77.
- Beatty, A. (1999). *Varieties of Javanese Religion: An Anthropological Account*. Cambridge University Press.
- Bertrand, J. (2004). *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia*. Cambridge University Press.
- Brenner, S. (2014). *The New Islam in Indonesia: Understanding Indonesian Islam through the Lens of Social Media*. Journal of Indonesian Islam, 8(1), 21-40.
- Fealy, G., & White, S. (Eds.). (2008). *Expressing Islam: Religious Life and Politics in Indonesia*. Institute of Southeast Asian Studies.
- Geertz, C. (1960). *The Religion of Java*. University of Chicago Press.
- Geertz, C. (1983). *Local Knowledge: Further Essays in Interpretive Anthropology*. Basic Books.
- Hefner, R. W. (2000). *Civil Islam: Muslims and Democratization in Indonesia*. Princeton University Press.
- Howell, J. (2001). *The Islamic Economy of Salvation: An Ethnographic Study of the Islamic Economy in Indonesia*. Journal of Southeast Asian Studies, 32(3), 355-370.
- Kloos, D. (2018). *Youth, Islam, and Politics in Indonesia*. In N. R. Sari & A. H. Fauzi (Eds.), *Youth and Religion in Indonesia* (pp. 45-67). Routledge.
- Leopold, E., & Jensen, J. (2004). *Syncretism and Religious Change in Southeast Asia*. Nordic Institute of Asian Studies.

Liddle, R. W. (2000). *Indonesia in 1999: Democracy Restored?*. Asian Survey, 40(1), 99-107.

Ricklefs, M. C. (2006). *A History of Modern Indonesia since c.1300* (3rd ed.). Palgrave Macmillan.

Sherlock, S. (2014). *Re-Islamisation and the Struggle for Indonesian National Identity*. Asian Studies Review, 38(2), 155-173.

Van Bruinessen, M. (1995). *Shari'a Court and the Modern State in Indonesia*. In S. F. Schmidt & K. A. Sidel (Eds.), *Islam and Politics in Southeast Asia* (pp. 45-69). Routledge.

Woodward, M. R. (2011). *Islam in Java: Normative Piety and Mysticism in the Sultanate of Yogyakarta*. University of Arizona Press.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

รายละเอียดขั้นตอนการพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ประกอบด้วย

1. การพิจารณาบทความเบื้องต้น โดยกองบรรณาธิการ

เมื่อได้รับบทความจากผู้เสนอบทความ วารสารจะดำเนินการส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณาเบื้องต้น ต่อมาการเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ โดยกองบรรณาธิการจะตรวจสอบรูปแบบบทความ ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และผลการวิจัย ความชัดเจนของเนื้อหา ความถูกต้องตามหลักวิชาการ รูปแบบการเขียนอ้างอิง รวมถึงความซ้ำ/ซ้ำซ้อนเบื้องต้นของเนื้อหาในบทความ (Duplications/Plagiarism) หากบทความมีรูปแบบไม่เป็นไปตามกำหนด หรือมีความซ้ำ/ซ้ำซ้อน กองบรรณาธิการจะไม่รับบทความดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณา

2. การพิจารณาบทความ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2- 3 ท่านในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) บทความที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกเบื้องต้นแล้ว กองบรรณาธิการจะเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ 2-3 ท่าน เพื่อพิจารณาบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาจะไม่อยู่ในสังกัดเดียวกันกับผู้เสนอบทความ ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หรือนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

3. การปรับแก้ไขบทความ

เมื่อได้รับผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิครบแล้ว วารสารจะดำเนินการส่งผลการพิจารณาให้กับผู้เสนอบทความในช่องทางใดช่องทางหนึ่งในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่นผ่าน E-mail เพื่อให้ผู้แต่งปรับแก้ไขซึ่งบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์จะต้องมีผลการประเมินเป็น “เห็นสมควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่” หรือ “ให้ตีพิมพ์โดยมีการแก้ไขปรับปรุง” จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ส่วนที่ผู้แต่งปรับปรุงแก้ไขให้ทำการเน้น(Highlight)หรือเปลี่ยนสีตัวอักษรเป็นสีอื่นเพื่อให้สามารถเปรียบเทียบกับก่อนการแก้ไข

4. การพิจารณาความสมบูรณ์ของบทความหลังจากผู้เสนอบทความปรับแก้ไข โดยบรรณาธิการ

เมื่อผู้เสนอบทความปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว วารสารจะดำเนินการส่งบทความที่ปรับแก้ไขส่งให้บรรณาธิการพิจารณาความสมบูรณ์ของบทความ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของบทความ และความครบถ้วนของการแก้ไขบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. การออกใบตอบรับ และการตีพิมพ์บทความ

เมื่อกองบรรณาธิการพิจารณาความสมบูรณ์ของบทความแล้ว และเห็นสมควรให้ออกใบตอบรับและตีพิมพ์เผยแพร่ได้ วารสารจะดำเนินการออกใบตอบรับ และนำบทความตีพิมพ์เผยแพร่บนเว็บไซต์ของวารสารต่อไป

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารควรมีความเนื้อหาทางวิชาการอยู่ในขอบเขตทางสังคมศาสตร์หรือเกี่ยวเนื่องกับสังคมศาสตร์ หรือเกี่ยวข้องกับสังคม และเป็นบทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

วารสารได้กำหนดการตรวจความซ้ำซ้อนของผลงานที่จะส่งเข้าตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยการใช้โปรแกรม CopyCat ของเว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20% สำหรับบทความทั้งหมด

1.รูปแบบการเตรียมต้นฉบับของวารสาร ประกอบด้วย

1.1 บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ สำหรับบทความภาษาอังกฤษใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดแอเรียล (Arial) ส่วนบทความภาษาไทยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH-Sarabun-PSK)

1.2 เนื้อหา (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และจัดพิมพ์เนื้อหาภาษาอังกฤษให้จัดพิมพ์เป็น Single Space

1.3 ถ้ามีรูปภาพ/ตารางประกอบควรมีภาพที่ชัดเจน โดยให้จัดพิมพ์แยกออกจากเนื้อหา และให้ระบุคำว่า “ภาพที่” จัดกึ่งกลางของหน้ากระดาษใต้ภาพ และ “ตารางที่” จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ บนตาราง ตามด้วยหมายเลขกำกับใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา แสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่องด้วยข้อความที่กะทัดรัด ชัดเจน ส่วนคำอธิบายใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวปกติ รูปภาพ/ตารางที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพ/ตารางทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

1.4 พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์ขนาดเอสี่ (A4) ขนาดของตัวอักษรเท่ากับ 16 ส่วนเลขหน้าขนาด 16 และใส่เลขหน้ากึ่งกลางหน้ากระดาษช่วงบนตั้งแต่ต้นจนจบบทความ โดยมีเนื้อหาบทความรวมบรรณานุกรมควรอยู่ระหว่าง 8-15 หน้า

1.5 การตั้งค่าน้ำกระดาษพิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน 1 นิ้ว และด้านขวากับด้านล่าง 1 นิ้ว

1.6 การเตรียมข้อมูลต้นฉบับบทความตามแบบฟอร์มที่กำหนดให้

- 1.6.1 ชื่อบทความภาษาไทยใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา
- 1.6.2 ชื่อบทความภาษาอังกฤษใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 ปกติ
- 1.6.3 ชื่อผู้เขียน และผู้ร่วมเขียนใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ
- 1.6.4 หัวข้อหลักใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา
- 1.6.5 หัวข้อย่อยใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 หนา
- 1.6.6 เนื้อเรื่องใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ

1.7 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้พิมพ์ไว้หน้าแรก

1.8 ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้องใส่ให้ครบทุกคนแต่ไม่เกิน 5 คน ชื่อใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติโดยจัดชิดกันหน้าซ้าย และใส่ Footnote เป็นตัวเลขอารบิกต่อท้ายแต่ละชื่อโดยระบุสังกัด หากเป็นมหาวิทยาลัยให้ระบุ คณะและมหาวิทยาลัย หากเป็นหน่วยงานราชการให้ระบุกรมและกระทรวงที่สังกัด หากเป็นพระสงฆ์ให้ระบุวัดและจังหวัด แต่หากเป็นภาคเอกชนให้ระบุบริษัทหรือองค์กรและจังหวัด การระบุให้ตรงกับเครื่องหมายที่กำกับไว้ข้างบน โดยให้ระบุเป็นรายบุคคลภาษาไทยและคั่นด้วย (;) ก่อนระบุเป็นภาษาอังกฤษและระบุ Corresponding author, e-mail:, Tel. ของผู้เขียนหลัก

1.9 บทคัดย่อภาษาไทย และ Abstract ภาษาอังกฤษควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) ผลการวิจัย (Results) โดยสรุปให้สั้นกะทัดรัด ระหว่าง 250-400 คำ คำสำคัญ (Keywords) ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมาย (,)

1.10 การเรียงหัวข้อแต่ละหัวข้อให้เว้น 1 บรรทัด หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่โดยมีระยะย่อหน้า และหัวข้อย่อยถัดไปโดยมีระยะย่อหน้า

2. ส่วนประกอบของบทความ

2.1 บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.1.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ บทนำควรอธิบายว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

2.1.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ เนื้อเรื่องสามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล ได้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน

ส่วนย่อยที่ 3 เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

2.1.3 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับ โดยการเลือกเฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไรและสามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

2.1.4 องค์ความรู้ใหม่ เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถนำเสนอรูปแบบของโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย

2.1.5 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

2.2 บทความวิจัย ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.2.1 บทนำ (Introduction) เขียนให้เห็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย หรือโจทย์วิจัย

2.2.2 วัตถุประสงค์ (Objective) ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.2.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ให้ระบุรูปแบบของการวิจัย การคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง(ถ้ามี)และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

2.2.4 สรุปผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Research) ให้เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

2.2.5 อภิปรายผลการวิจัย/วิจารณ์ (Discussion) ให้เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจนว่ามีความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของผู้ใด ผลวิจัยเป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎีของผู้ใด เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

2.2.6 องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย โดยสามารถนำเสนอรูปแบบของโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย

2.2.7 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ให้นำเสนอใน 2 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย และ 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือสถาบัน

2.2.8 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัยและหมายเลขของทุนวิจัย (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์)

2.1.9 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้พิมพ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

2.3 บทความปริทัศน์ (Review Articles) ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.3.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ บทนำควรอธิบายให้ภาพรวมโดยย่อของบทความและหัวข้อหลักที่ครอบคลุมว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

2.3.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ เนื้อเรื่องสามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ ข้อมูลโต้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล ในการประเมินรายละเอียดบทวนบทความที่กล่าวถึงเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านโดยกล่าวถึงจุดอ่อนจุดแข็งของบทความที่บทวนโดยบทวน จัดลำดับจากเรื่องหนึ่งไปอีกเรื่องหนึ่ง หรือจากผู้วิจัยคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่ง โดยนำข้อค้นพบของแต่ละเรื่องมากล่าวโดยสังเขป

ส่วนย่อยที่ 3 สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และ/หรือวิจารณ์ เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในมุมมองใหม่ เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ โดยอภิปรายถึงความน่าเชื่อถือของผู้เขียน ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่อ้างถึง ความถูกต้องของวิธีการที่ใช้โดยชี้ให้เห็นว่ามีความเป็นมา อย่างไรทั้งในอดีต ปัจจุบัน ความก้าวหน้าล่าสุด เป็นความรู้และข้อเท็จจริง และมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เขียน

2.3.3 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับ โดยการเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร ผลลัพธ์สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

2.4 บทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.4.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ บทนำควรอธิบายว่าเรื่องที่การศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

2.4.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

2.4.3 บทวิจารณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโต้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน และเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

2.4.4 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับ โดยการเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

2.4.5 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

3. การเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในวารสารให้ใช้แบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition ที่มีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยเพื่อรองรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเขียนบรรณานุกรม หรือเอกสารอ้างอิง ใช้มาตรฐานการเขียนแบบ APA ที่พัฒนามาจากนักสังคมศาสตร์และนักพฤติกรรมศาสตร์มากกว่า 80 ปี เพื่อเป็นมาตรฐาน ในการเขียนอย่างเป็นระบบสำหรับการทำวิจัย รายงานการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม บทความและกรณีศึกษา ผู้แต่งสามารถดูการอ้างอิงได้จาก

<https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/references/examples>

หรือบางส่วนจากตัวอย่างทั่วไปที่มีผู้เขียนแนะนำไว้มากมาย เช่น

-ฝ่ายบริการทรัพยากรสารสนเทศ สำนักหอสมุดกลาง มศว.ที่

<mailto:https://lib.swu.ac.th/images/Documents/Researchsupport/APA6th-Citation160820.pdf>

-สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่

<mailto:https://www.nupress.grad.nu.ac.th/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%98%E0%B8%B5%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%82%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%B8%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A1/>

-มหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ mailto:https://pulinet2022.pulinet.org/wp-content/uploads/2021/07/TEMPLATE_Reference_PULINET2022.pdf

4.การส่งต้นฉบับ

1.การตรวจสอบก่อนส่งบทความ

ในขั้นตอนการส่งบทความผู้แต่งต้องตรวจสอบและปฏิบัติตามข้อกำหนดรายการตรวจสอบการส่งทุกข้อดังต่อไปนี้ และบทความอาจถูกส่งคืนให้กับผู้แต่งกรณีที่ไม่มีปฏิบัติตามข้อกำหนดทั้งหมด

1.บทความที่ส่งมาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ

2.การเขียนชื่อเจ้าของบทความหลัก, E-mail, เบอร์โทรศัพท์ และสถานที่ทำงาน ต้องเป็นไปตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

3.การเตรียมต้นฉบับ ชื่อเรื่อง บทคัดย่อ คำสำคัญ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และเป็นไปตามคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับที่วารสารกำหนด

4.การอ้างอิงในเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความใช้ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) และต้องมีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างถูกต้อง ไม่มีปัญหาการลอกเลียนงานวิชาการ (Plagiarism)

5.ต้นฉบับต้องพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้แบบตัวอักษร TH-Sarabun-PSK กรณีบทความภาษาไทย แบบตัวอักษร Arial กรณีบทความภาษาอังกฤษ การแสดงรูปภาพ แผนภูมิ และตารางขอให้อยู่ในเนื้อหาที่สอดคล้องกัน

2.วิธีและขั้นตอน การส่งบทความ

1.การส่ง

จะต้องส่งบทความทางระบบ Thai Journals Online (ThaiJO) โดยไม่ต้องแนบ “แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์”

หากส่งในช่องทางอื่นต้องส่งบทความพร้อมทั้งส่ง “แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์” มาที่บรรณาธิการวารสาร

2. การตอบรับ

เมื่อส่งบทความแล้ว ทางกองบรรณาธิการจะพิจารณากลับกรองขอขยายของบทความดังกล่าวและตอบรับบทความ ภายใน 7 วันทำการ โดยทำการส่งทางอีเมล

3. ระยะเวลาการพิจารณา

3.1 กองบรรณาธิการส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา รอผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ภายใน 14 วัน

3.2 เมื่อได้รับบทความคืนจากผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งบทความ

ให้ผู้เขียนบทความแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ หรือปฏิเสธการลงตีพิมพ์ ภายใน 1 วัน

3.3 เมื่อผู้เขียนแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้แนบไฟล์บทความฉบับสมบูรณ์ส่งกลับทางอีเมลภายใน 7 วัน

3.4 บรรณาธิการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์บทความลงวารสาร ทางอีเมล

4. การตีพิมพ์วารสาร

4.1 กองบรรณาธิการจะรวบรวมเอกสารบทความ ส่งตีพิมพ์เมื่อถึงกำหนดเวลาที่วารสารจะออกเผยแพร่ตามกำหนด

4.2 เมื่อได้เล่มวารสารที่สมบูรณ์แล้ว กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ

5. จริยธรรม

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิชาการ/วิจัยในวารสารสังคมและมนุษย์(Publication Ethics)วารสาร ยึดมั่นในหลักจริยธรรมการพิมพ์ตามมาตรฐานระดับนานาชาติตามกรอบแนวทางจริยธรรมการตีพิมพ์ของ Committee on Publication Ethics (COPE) ดังต่อไปนี้
(ส่วนใหญ่ปรับปรุงต้นฉบับและแปลจาก <https://publicationethics.org/>)

1. จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้เขียนต้นฉบับ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องมีความรับผิดชอบและรับรองว่า บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ใน วารสาร สังคมศาสตร์ไทยจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ

2. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ไทยอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

3. ผู้เขียนจะต้องปรับแต่ง แก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง” โดยเฉพาะหัวข้อรูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับอันจะนำไปสู่บทความที่มีรูปแบบการตีพิมพ์ที่ได้มาตรฐานเดียวกัน

4. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย คือต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

5. ผู้เขียนซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งข้อนี้ขอสงวนสำหรับบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความจะไม่อนุญาตให้ใส่ชื่อลงไปเด็ดขาด หากมีการตรวจสอบพบว่าบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความปรากฏอยู่ ทางวารสารจะถอนบทความนั้นออกทันที

6. ผู้เขียนจะต้องมีความรับผิดชอบในการอ้างอิงเนื้อหาในผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น) และจะดำเนินการถอนบทความออกจากการเผยแพร่ของวารสารทันที

7. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิงทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป รวมทั้งต้องอ้างอิงจากรูปแบบการอ้างอิงของบทความโดยจะต้องมีการอ้างอิงตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้

8. ผู้เขียนจะต้องปรับปรุงแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการ ให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่ปรับปรุงตามที่กำหนดจะต้องเลื่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป หรืออาจถูกปฏิเสธการเผยแพร่บทความ

9. ผู้เขียนควรระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และควรระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

10. ผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

11. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

12. ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานของบุคคลอื่นให้ปรากฏการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation) หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานตัวเอง รวมทั้งจัดทำบรรณานุกรมท้ายบทความทุกรายการ

2. จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือต้องรับประเมินบทความที่ตนเองนั้นมีความถนัด หรือมีความรู้ หรือมีความเชี่ยวชาญกับเรื่องหรือบทความที่ได้รับการประเมินนั้นๆ ผู้ประเมินบทความควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความและควรปฏิเสธในบทความที่ตนเองนั้นไม่ถนัด

2. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือแนะนำความคิดเห็นทางวิชาการของตนเอง ลงในแบบฟอร์มการประเมินหรือเนื้อหาในบทความด้วยความยุติธรรม ไม่อคติ ตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง รวมทั้งตรงต่อเวลาตามที่วารสารกำหนดในการประเมิน

3. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาให้แก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ รวมถึงหลังจากที่พิจารณาประเมินบทความเสร็จแล้ว

4.หลังจากได้รับความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

5.ผู้ประเมินบทความควรคำนึงถึงการพิจารณาในหัวข้อ ชื่อเรื่อง หากเป็นบทความวิชาการสามารถพิจารณาให้แก้ไขชื่อเรื่องได้ แต่หากเป็นบทความวิจัย ควรพิจารณาเฉพาะความผิดพลาดด้านตัวสะกด และไม่ควรมีการพิจารณาให้เปลี่ยนชื่อเรื่องบทความวิจัย

6.ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

7.เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบพร้อมแสดงหลักฐานให้เห็นเป็นประจักษ์

3.จริยธรรมในการตีพิมพ์ของกองบรรณาธิการวารสาร

1.บรรณาธิการจะต้องกำกับติดตามดูแลให้การดำเนินงานของวารสาร เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ให้ถูกต้องตามจริยธรรม/จรรยาบรรณ

2.บรรณาธิการจะต้องกำกับติดตามดูแล และดำเนินการอย่างเหมาะสมกับผู้พิมพ์หรือบทความที่ตรวจพบว่ามีผลกระทบด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณ

3.บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลการตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่มี conflict of interest เช่น การตีพิมพ์เผยแพร่บทความของตนเอง(บรรณาธิการหรือหัวหน้ากองบรรณาธิการ)อย่างมีนัยสำคัญ หรือ ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับบทความ เป็นต้น

4.บรรณาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลและพิจารณาคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร และต้องคัดเลือกรับบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

5.บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ ซึ่งวารสารได้กำหนดในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

6.บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจังเพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และ

หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นเกินตามที่กำหนดไว้ จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันทีเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

7.บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน โดยเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมาภิบาลในการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด

8.บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

9.บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่าสมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

10.หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูลซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

11.บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาความสามารถของกองบรรณาธิการ และควรมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของแต่ละท่าน

12.บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลทั้งด้วยตนเองและคณะทำงานในเรื่องจำนวนและคุณภาพการอ้างอิงของวารสารที่ผิดไปจากสภาพความเป็นจริง เช่น มีการกำกับและร้องขอให้มีการอ้างอิงบทความในวารสารทั้งในลักษณะลับหรือเปิดเผย และมีการใช้อ้างอิงที่ไม่ถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหา

13.บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล การเก็บค่า Page charge หรือ processing fee คือ ต้องมีการดำเนินการอย่างโปร่งใส เช่น กำหนดให้มีการประกาศกระบวนการเรียกเก็บอย่างชัดเจน หรือ ระบุราคาหรือเงื่อนไขของการเรียกเก็บค่า Page charge ตามที่ระบุได้ประกาศไว้อย่างเคร่งครัด

ติดต่อ

ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา (Center for Social Science Studies)

เลขที่ 78/1หมู่9 ต.บ่อพลอย อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี 71160

โทร.081-8437249

อีเมล : thaicosocialscience@gmail.com

เฟซบุ๊ก: ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา